

kvinner&familie

Medlemsblad for Norges Kvinne- og Familieforbund

Nr. 1/2010

*Grasrot-
feminisme*

Norges Kvinne-
og Familieforbund

Norges Kvinne- og Familieforbunds handlingsplan for landsmøteperioden 2008 – 2010

KVINNEPOLITIKK:

Sikring av kvinners økonomiske rettigheter i likestillingsloven og ekteskapsloven.

Mål: Økonomisk likestilling mellom ektefeller i ekteskapet og mellom partene i samboerforhold, gjennom likedeling av inntekt og formue.

FAMILIEPOLITIKK:

Full barnehagedekning og økt kontantstøtte

Mål: Frihet for foreldre til selv å velge omsorgsform for sine barn.

MILJØ OG FORBRUKERPOLITIKK:

Matvaresikkerhet og kostvaner i hjem og skole.

Mål: Større kunnskap hos barn og unge om hva maten inneholder, sunt kosthold og hvordan mat tilberedes.

INTERNASJONALT SAMARBEID:

Internasjonal samarbeid for å bedre kvinners levekår verden over. Dette innebærer informasjonsarbeid samt prosjektarbeid i den 3. verden og organisasjonsbygging i Øst- og Sentral-Europa.

Vårt arbeid springer ut fra følgende visjon:

Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser, verdsetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

Hensikten er å

Styrke familiens posisjon gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Målet er

Samfunnspåvirkning i kvinne- og familiepolitiske spørsmål nasjonalt og internasjonalt.

K&F er tilsluttet

Nordens Kvinneforbund (NKF) og Associated Country Women of the World (ACWW).

Med frihet til å velge

Hver dag står vi ovenfor valg. Skal vi velge a eller b? Vi i K&F har hatt "Frihet til å velge" på dagsorden i lang tid.

Ta barna på alvor, for de er framtiden!

Vi har anledning til å velge, barnehage for barn, - eller for foreldre? Kontantstøtte eller barnehage? Frihet til å velge alternative tilbud for familien i en liten periode i livet.

Familien er bærebjelken i samfunnet og det er viktig å få fram valgmulighetene. Alt arbeid er ikke lønnsarbeid - mye er verdivalg.

K&F hadde mange gode innlegg da vi svarte på høringen om "Kvalitet i barnehagene" i Stortinget nå i januar. Vi fikk også sagt at K&F var tidlig ute med barnehage for barn.

Vi har vært til stede for å høre om et mer familievennlig arbeidsliv. Det å få kombinert deltagelse i arbeidslivet og kombinere omsorgsoppgaver har jo vi i K&F god kjennskap til. Statsråd Audun Lysbakken utfordrer partene i arbeidslivet, og spør om hvordan vi kan få kvinner til å jobbe mer, og menn til å jobbe mindre og ta mer ansvar hjemme. Her må vi komme på banen – hva velger vi og vår familie? Her kommer jo frihet til å velge - hvis det legges til rette for det. Det nordiske brevet kommer fra Norge i år, "Husmorfamilien som ble borte." Vi er ikke blitt borte, men familiebegrepet har forandret seg, slik tiden også har gjort og vi med den. Som omsorgspersoner kan vi gå foran som gode eksempler til et varmere samfunn. Vi er for omsorgslønn, mer bruk av kontantstøtte og at far kommer hjem, på egen opptjent lønn i pappapermisjonen. K&F-dagen er 10. mars. Den skal markeres over hele landet og vi ønsker at media blir brukt for å fortelle om forbundet og sakene vi jobber for og med. Vi må sette av tid til å se og lytte til hverandre. Vi må og bli tydeligere på saker og bringe dem på dagsorden både på kommunalt, fylkes- og stats-nivå. Vi må og ha evnen til å fornye oss og ta til oss den nye teknologien.

I år er det 95 års jubileum for forbundet, Gratulerer til oss alle! Vi er stolte av organisasjonen vår, som nå bare har 5 år igjen til 100-årsjubileet.

Nordens sommerkonferanse blir i år i Finland. Velkommen til å være med! Påmelding er 1.mars, og det gir en god anledning til å bli kjent med kvinner fra de nordiske land.

Ja til omsorg – nei til vold er fortsatt et viktig satsingsområde for K&F.

Vi har laget nye foldere med K&F pins, som kan markere både temaet og forbundet. Den skal selges for kr.20,-, og kan brukes som ledd i verving av nye medlemmer.

Til lykke med det videre arbeid

Det går mot vår og vi "får grønne tanker" som snart skal bli realisert.

Med vennlig hilsen fra

Grete Nordbæk

FUNGERENDE FORBUNDSLEDER

kvinner&familie

Nr. 1. 2010
124 årgang - Grunnlagt 1887

REDAKTØR:
Line Konstali

UTGIVER:
Norges Kvinne- og Familieforbund

This book is printed on Arctic the Volume Arctic Paper is a holder of FSC traceability certificate.

ADRESSE:
Øvre Slottsgt. 6, 0157 OSLO
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no

REDAKSJONSRADET:
Toril S. Gravdal
E-post: torilsgr@online.no
Kirstin Neerbye Hagen
E-post: neerbyehagen@kvinnerogfamilie.no
Per Rune Hollup, pruneh@gmail.com

INTERNETTADRESSE:
www.kvinnerogfamilie.no

ANNONSER:
Øvre Slottsgt. 6, 0157 OSLO
Telefon: + (47) 22 47 83 80
Telefaks: + (47) 22 47 83 99

ABONNEMENT:
Kan bestilles hos utgiver.
NOK 150,- pr. år.
Medlemmer av forbundet får bladet gratis
Bankgiro 6034.05.20680

DESIGN: punkt&prikke...
punktpricke@me.com
FORMIDLING: 2punkt AS
TRYKK: RK Grafisk AS

Opplag: 5.000
ISSN: 0806-1173
Ettertrykk og kopiering av
Kvinner & families stoff og annonser
er ikke tillatt uten etter avtale.

NESTE UTGAVE:
Mai 2010
Stoff innlevering: 10. april 2010

En frigjort kvinnegenerasjon?

Jeg er nylig ansatt som redaktør i Norges Kvinne og Familieforbund. Min måte å være samfunnsengasjert på er nettopp ved å skrive, så jeg kan trygt si at dette er en drømmejobb. Derfor vil jeg benytte anledningen til å takke administrasjonen i Oslo, samt Toril Gravdal og Eldbjørg Gunnarson, for måten jeg er blitt mottatt på.

I jobben innebærer det at jeg setter meg inn i forbundets vedtekter, prinsipprogram og historikk. For meg blir det derfor med respekt og beundring jeg går inn i jobben som redaktør. Norges Kvinne og Familieforbund har innført saker som mange av min generasjons kvinner har fått servert på sølvfat. Jeg er fullstendig klar over at mange av bladets lesere har kjempet for saker som deres døtre og barnebarn fikk helt gratis og kanskje uten å tenke over det. Dere tenker kanskje "vet de ikke hvor godt de har det?"

Jeg er både enig og uenig i det utsagnet. På den ene siden sliter en del kvinneorganisasjoner i dag med å rekruttere yngre kvinner. Norges Kvinne og Familieforbund har kjempet frem rettigheter som fødselspermisjoner, barselomsorg, trygge lekeplasser, vaskemidler uten farlige kjemikalier, barnehager og kontantstøtte. Tiltak for å få ned spedbarnsdødeligheten og for bedre kvinnehelse har også vært viktig, ikke bare for vår organisasjon, men også andre som er opptatt av kvinnesak. I dag er dette engasjementet lite synlig. Kanskje tar vi det som en selvfølge? Etter min mening er det alvorlig at forbundet mister oppslutning blant yngre kvinner. Jeg er redd for at

stemmer som Norges Kvinne og Familieforbund vil forsvinne og at vi først da ser hvor alvorlige konsekvenser dette har for samfunnet som helhet. Vår velferdsstat er nettopp tuftet på grunnleggende verdier som omsorg og nestekjærlighet. Å føre en politikk som ikke tar hensyn til familien og barns oppvekstvilkår vil undergrave det mest sentrale vi har kjempet for.

Mange kvinner opplever i dag frustrasjon over at moderskapet nærmest er blitt tabu i kvinnekampen. Snakker man om kvinnen som mor blir man lett stemplet som antifeministisk og at "kvinnen skal tilbake til kjøkkenbenken." Sterke karriereorienterte kvinner spiller på mannens premisser og er synlige i mediene i det jeg ønsker å kalle en tabloidisering av begrepet feminisme. Karen Helene Ulltveit-Moe gikk november 2007 ut i Dagbladet og kritiserte fødselspermisjonsordningen. Hun ønsket å kutte den ned til 8 måneder og at staten skulle finansiere barnepass og hushjelp slik at mor skulle komme fortest mulig ut i jobb. Denne holdningen er direkte familiefientlig, og jeg håper at forbundet kan formidle en motvekt, men likevel være opptatt av likestilling mellom mann og kvinne.

For at vi som samfunn skal gjenopprette familiens status er det viktig at vi anerkjenner hvor viktig likestillingskampen har vært, samtidig som vi ser at dagens karrierefokus er med på å ta vekk mye dyrebar tid foreldrene burde ha hatt med barna sine. Tiltak som økt pappapermisjon og som fremmer en mer familievennlig arbeidsplass er noe vi ønsker å fokusere på her i forbundet. Vi tror at arbeidsplassen i større grad må rette seg mot omsorgsforpliktelsene både mor og far har hjemme. Disse trenger ikke å være i motsetningsforhold til hverandre – heller tvert i mot.

Samtidig er dagens kvinnesakskvinner blitt kritisert for å være en akademisk elite som har lite kontakt med virkeligheten. I dette bladet ønsker jeg derfor å fokusere på ekte lusekoftefeminister som kjemper for saker som angår den "vanlige kvinne i gaten." Kanskje kan vi gjøre forbundet mer interessant for yngre kvinner dersom vi møter dem der de er og tar tak i utfordringene de sliter med i dag. Noen problemer har blitt borte, men det har også oppstått nye. Hva er dagens kvinnesakskvinner opptatt av?

Line Konstali
REDAKTØR

VISDOMSORD FRA MODER THERESA

"If you are kind, people may accuse you
of selfish, ulterior motives;

Be kind anyway.

If you are successful, you will win some
false friends and some true enemies;

Succeed anyway.

If you are honest and frank, people may
cheat you;

Be honest and frank anyway.

What you spend years building,
someone could destroy overnight;

Build anyway.

If you find serenity and happiness, they
may be jealous;

Be happy anyway.

The good you do today, people will
often forget tomorrow;

Do good anyway.

Give the world the best you have, and it
may never be enough;

Give the world the best you've got
anyway."

"Jeg er ikke et supermenneske, jeg er
ikke et supermammamenneske men jeg
vil si at jeg er et medmenneske. Kanskje
det burde være godt nok litt oftere?"

sitat Bente Nymo

Med hjerte for omsorg og familieverdier

Da Grete meldte seg inn i Elverum K&F i 1977 hadde hun to barn i alderen 5 og 2 år. Barna gikk i Husmorlagets park og hun ble foreldre-representant.

Da hun i den forbindelse ble sendt på Elverum lokallags årsmøte, fikk hun øynene oppe for forbundet og meldte seg inn i kretslaget. "Siden jeg har vokst opp med foreldre i servicebransjen og selv har drevet kantine i mange år, er jeg opptatt av at hver enkelt familie må bestemme selv hvordan de skal styre hverdagen. Dette har vært min hjertesak i alle år."

Den nyinnsatte fungerende forbundslederen går inn i sin nye jobb med glede, forventning og noen sommerfugler i magen. Hun er opptatt av at alle i forbundet skal inkluderes

og at vi i større grad skal klare å kommunisere med de yngre kvinnene.

Veien til lederstillingen har vært lang. I årene 1982-1984 var hun med i Kretsstyret i Hedmark. De andre årene satt hun i diverse lag. 1997 ble hun kretsleder. Deretter ble hun vara til sentralstyret i 2002. Hun var i sentralstyret som 2. Nestleder fra 2004-2006. Selv om hun gikk av som nestleder valgte hun å fortsette og ble værende i sentralstyret frem til 2007. Senere ble hun valgt som 1. Nestleder i årene 2008-2010. Denne perioden er vi i nå, og hun er nå fungerende forbundsleder fra 1. Januar til oktober 2010. Med denne bakgrunnen har hun lang fartstid i forbundet og hun har dessuten mye erfaring med personalansvar siden hun i 30 år har drevet en kantine sammen med mannen sin.

"I utgangspunktet var det mannen min som skulle starte kanten, og jeg skulle bare hjelpe ham i

begynnelsen. Etter hvert ble også jeg værende. Jeg trivdes så godt." Kantinen lå på Lærerhøgskolen i Elverum. I denne perioden lærte hun evnen til struktur, å jobbe under press og uforutsette situasjoner. "Jeg lærte mye ved å snakke med ulike mennesker. Studenter, professorer og andre som besøkte kanten slo ofte av en prat og det syntes jeg var veldig hyggelig. Dessuten hadde jeg personalansvar. I min jobb som fungerende forbundsleder vektlegges nettopp disse kvalitetene."

For Grete er hjertesaken familie og omsorg. Hun har et grunnleggende fokus på at alle skal ha det bra. Hun har som småbarnsmor jobbet en lange dager, og er derfor genuint opptatt av at familien selv må velge hva som er det beste for alle. Nettopp fordi familiene er så ulike, finnes det ikke en enkel løsning for alle.

Vårt nye år

2009 har glidd over i 2010.

Vi skal glede oss, - over alt det som er til å glede seg over: barna som får nye tenner, våren som kommer snart, alle de gode vennskapene, alt det flotte arbeidet som gjøres for å skape en bærekraftig felles framtid.

Men; vi skal også ta alvoret inn over oss.

Vi går inn i 2010 i en verden der 218 millioner barn er barne-

arbeidere, 1 milliard (!) barn lever i fattigdom. og vi, som menneskehet, står overfor enorme miljøutfordringer.

Det er litt av en jobb vi har foran oss, vi som er mødre i vår sjel.

Kvinnefelleskapet bærer i seg kimen til det utrolige; til likeverd, grenseløs moderlighet, fred og frihet!

INGEN overgår oss jenter og

kvinner når det VIRKELIG gjelder! Vi våger og kan ALT!

2010 blir året da verden får se hva vi står for!

Kreativitet, mangfold og inkluderende fellesskap.

Vi er mange når vi samler oss!

Må det nye året bli inngangen til en ny og fruktbar tid for oss alle!

Toril Sonja Gravdal

Siden hun er utdannet barnepleier er hun også opptatt av kvinnen som omsorgsperson. “Jeg synes det i dagens samfunn er mye stress, mas og krav. Mye av det materielle overgår den personlige kontakten vi mennesker trenger for å ha et godt liv. Livskvalitet er et viktig mantra jeg ofte bruker, og jeg tror vi trenger et større fokus på dette området.”

Ellers kan vi fortelle at Grete har mange fritidsinteresser. Hun er opptatt av friluftsliv og setter pris på en dag ute i skog og mark. Leser

en del bøker, har tatt idrettsmerket 40 ganger og svømmer en del.

Hun er veldig familieorientert og ønsker å verne om familien. Har mye og god kontakt med barnebarnet og er en aktiv bestemor, eller “mommo” som han kaller henne.

Om jobben som forbundsleder sier hun følgende:

“Dette er en spennende utfordring. Jeg får brukt alle sider ved meg selv. Noe jeg ser mest frem til er å treffe medlemmene der de bor. Skal reise litt rundt til ulike lokallag og få enda mer kjennskap til organisasjonen. Det er

også veldig interessant å møte samarbeidspartnere – både nasjonale og internasjonale. På denne måten får jeg en større oversikt over hva forbundet konkret driver med og hvilke prosesser som ligger til grunn for alt arbeidet forbundet gjør.”

Norges Kvinne og Familieforbund heier på Grete og ønsker henne velkommen som fungerende forbundsleder.

Likestilling på barnas prem

Likestilling er et hett tema, og bærer ofte preg av "skyttergravargumentasjon". For meg er feminisme mer enn styrekvotering, karrierejag og likelønn. Kvinnene som fronter kvinnesaken snakker lite om barn. Dersom noen fremmer myke verdier blir man stemplet som antifeministisk. Finnes det en alternativ stemme der barnet og familien er i fokus?

AV LINE KONSTALI

BARNAS RETTIGHETER!

På barneskolen lærte jeg at barn hadde en egen rettighetserklæring – FNs barnekonvensjon. "Barn er ikke minimennesker med minirettigheter" står det på Redd Barnas hjemmeside. Det må jo bety at også barna kan heve stemmen? På mange måter får de muligheten via barneombudet. Samfunnet vårt anerkjenner dessuten barn som verdifulle og barns oppvekstvilkår er viktig for alle politiske partier. Tankene går likevel til likestillingsdebatten, som etter min mening favoriserer voksne.

MENN FRA MARS, KVINNER FRA VENUS

I århundrer har mannen hatt høyere rang enn kvinnen. Skrittvis har

kvinner inntatt mannens arena. I en skolebok fra 1978 vises et bilde fra et kjøkken der mannen tar oppvasken og kvinnen leser avisen. Under bildet kan man lese: "Mannen tar oppvasken for sin kone, slik at hun kan slappe av." Med andre ord – mannen får skryt for at han tar hennes oppvask. I dag har dette forandret seg. Menn blir ikke lenger skrytt opp i skyene dersom de gjør husarbeid, for det ligger i større grad til forventningene. Men er vi i ferd med å bikke over til det andre ytterpunktet? Til å utsette alle forskjeller mellom menn og kvinner? Har likestillingen gått for langt? Hvordan skal vi i større grad fremme mannens sak og kvinnens sak – samtidig som vi også anerkjenner forskjellene?

BARNA I FOKUS

En løsning på disse spørsmålene er etter min mening å følge en relasjonsorientert likestilling med barna i fokus. Ved å kjempe en individorientert likestillingskamp, glemmer vi noe vesentlig. Kvinner og menn lever i parforhold, som bør være en samarbeidsarena fremfor en kamparena. Barna er priggitt sine foreldres prioriteringer. Dersom foreldrenes ønsker overstyrer barnas behov, kan dette ramme barnet. Med barna som første prioritet, der foreldrene kommer på lik linje som andre prioritet, får vi et fokus jeg savner i dagens likestillingsdebatt.

HVA MED MOR?

Tradisjonelt har likestillingen handlet om å få kvinnene ut av hjemmet. 24/12 – 08 kritiserer Anne Eskild utviklingen i kronikken "Hva skjer med mor?" Hun mener at dagens generasjon kvinner er oppdratt til å bli

alt annet enn mødre. Mor har lav status. Kontantstøtten har fått samme skjebne som hjemmeværende mødre – den er politisk ukorrekt. La oss tenke litt gammelt og litt nytt. Kvinner skal være stolte over å ha født barn og det skal være et privilegium å ta vare på barnet. Dette privilegiet deler vi med far – som er like uerstattelig. Mor og far har hver sin unike rolle, og dersom de ser ressursen i at begge roller blir brukt, vil barna ha glede av to aktive foreldre.

Barnets eksistens avhenger av både en mann og en kvinne. På denne måten har naturen allerede gitt begge kjønn den samme status som viktige og avhengige av hverandre. Slik kan man argumentere for at likestilling er et naturlig fenomen, og begge kjønn står biologisk rustet til ansvaret som foreldre. Når man er foreldre må man hele tiden forholde seg til barnets beste. Av og til kan dette konkurrere med våre egne følelser og behov. Barnets beste har selvfølgelig første prioritet, men vi liker å tenke – "hva er best for relasjonen?" På denne måten blir likestillingen et familieprosjekt. Barnehagen er et viktig supplement for familien. Den tilfører barndommen noe positivt og fremmer sosialisering av barnet. Da er det viktig at vi i tillegg til å fokusere på full barnehagedekning, også tilstreber god kvalitet. Barnehager skal ikke være "oppbevaring".

BARNES BEHOV FOR TYDELIGE VOKSENPERSONER

Dersom fokuset er på barnas beste, vil foreldrene gjøre sitt ytterste for å bevare forholdet. Hvis parforholdet ender i samlivsbrudd, vil de samarbeide som gode foreldrekolleger. Stig Rusten, leder i Aleneforeldreforeningen, har i

isser

debatten rundt delt bosted engasjert seg med fokus på barna. I en artikkel publisert 7/1 – 08 på familiestiftelsen.no, tar han avstand fra lovforslaget om tvunget delt bosted for barnet etter samlivsbrudd. For noen av familiene er det en god løsning, men ikke for alle. Dersom forholdet mellom foreldrene er konfliktfylt kan det være direkte skadelig for barnet.

BARN TRENGER TID

Tid til å kjede seg, til å bake boller på kjøkkenet, gå turer i skog og mark og sitte på fanget til de voksne og lese eventyr. Det som ikke koster så mye penger og anstrengelser. En god balanse mellom familie og karriere gir familiemedlemmene god livskvalitet. Når mor og far får bedre tid, vil det frigjøres tid til familiære fellesaktiviteter. Foreldrene vil stresse mindre, kjeft mindre og føle det bedre med seg selv. Det vil bli mer tid til parforholdet, venner, familie og naboer. På denne måten får vi mer tid til medmenneskelige relasjoner, som også er viktig for en familie.

Thomas Hylland Eriksen hevder i sin bok Storeulvssyndromet, at familien er blitt en salderingspost og har ikke

lenger den trygge forankringen som før. Dagens utfordring er etter min mening å frigjøre familien fra tidsklemma. Familien må bli viktigere enn forbruk og karriere, og det er ikke kvinnens ansvar alene. Menn må også "ofre" noe, i den grad tid sammen med barna kan kalles et "offer."

DÅRLIG SAMVITTIGHET – ET GODE

Ofte leser jeg om kvinner i media som uttaler seg om at de, i likhet med mennene, skal kunne jobbe mye en periode uten å ha dårlig samvittighet for barna. Jeg banner litt i kirken nå, men denne dårlige samvittigheten er noe man skal lytte til. Dersom fokuset er på barna må likestillingen dreie seg om å overføre den dårlige samvittigheten til far. Dårlig samvittighet er en instans som gjør oss til bedre foreldre og bør lyttes til.

VELFUNKERENDE FAMILIER – VIKTIG FOR SAMFUNNET

Barnets oppvekstvilkår legger grunnlaget for fremtiden til mennesket som skal vokse opp. Heldigvis har vi en universell velferdsstat som ivaretar grunnleggende rettigheter og som er

med å utjevne de sosiale forskjellene. Likevel vil det fortsatt være urettferdighet fordi man ikke velger sin familie. Velfungerende familier – både samlede og splittede – er derfor viktig for samfunnet. Trygge barn blir også trygge voksne og vil i større grad være i stand til å bidra til fellesskapet.

Husmorfamilien som forsva

FORFATTER: KARI WÆRNESS

For mer enn tretti år siden kom det i Norge ut en bok med tittelen *Hvis husmoren ikke fantes*, forfattet av tolv kvinner og menn med ulik faglig bakgrunn og politisk ståsted. I boken reises en rekke vanskelige og provoserende spørsmål om husmorens rolle i fremtidens samfunn. På dette tidspunktet hadde den nye kampen for kvinnefrigjøring, som det het den gang, eller likestilling som det helst heter i dag, vart i noen år. Samtidig var den såkalte "husmorfamilien" som hadde sin største utbredelse på 1950- og 60-tallet, i ferd med å tape terreng til fordel for en stadig økning i andelen familier der mor i alle fall hadde lønnsarbeid på deltid.

Hensikten med boken var å belyse dilemmaer mellom et langsiktig mål om likestilling mellom kvinner og menn, og hvilke politiske og ideologiske virkemidler det var mulig å bruke for å nå dette målet. Denne boken var ett av mange bidrag fra kvinneforskningen og kvinnebevegelsen som på 1970-tallet bidro til å synliggjøre husmorens arbeid, eller "omsorgsarbeid i den ulønnede produksjon" som jeg valgte å kalle det, fordi jeg ønsket å bidra til det jeg oppfattet ikke bare som en høyst påkrevet synliggjøring, men også til en større anerkjennelse og verdsetting av dette arbeidet.

En ny type forskning, såkalte tidsnytingsundersøkelser, gjorde det

klart at omfanget av kvinners arbeid i familien selv i de mest moderne samfunn, var av en størrelsesorden målt i tid som kunne sammenlignes med omfanget av menns samlede lønnsarbeid. Dermed ble det klart for mange at likestilling mellom menn og kvinner i yrkesliv og politikk, måtte innebære langt mer grunnleggende samfunnsendringer enn de fleste kanskje hadde forestilt seg i en periode da husmødre ble beskyldt for å ha "støv på hjernen". Det fantes også da mange ulike typer motstand mot å beregne økonomisk verdi av et "kjærlighetsarbeid" som helst burde foregå "i det stille".

Forfatterne av den nevnte boken hadde ingen forestillinger om et fremtidssamfunn der husarbeidet i familien var blitt borte, slik flere sosialistiske tenkere for mer enn hundre år siden hadde forestilt seg. I stedet gir de uttrykk for ulike oppfatninger om hvordan dette arbeidet kan belønnes bedre, og om hvordan og i hvilken grad en kan få menn til overta en større del av det. Boken gir ikke noe klart svar på om det er nødvendig eller ønskelig at det fortsatt finnes noe vi kan kalle en husmorrolle, definert som en person som har hovedansvaret for det ulønnede arbeidet i familiehusholdet.

I tiden som har gått siden denne boken ble skrevet, er "husmor" som offisiell betegnelse i folketellingen forsvunnet i alle nordiske land. Norge var sist ute med dette, og et bilde på

raske familieendringer i perioden fra 1950 og fram til årtusenskiftet, kan vi lese av norsk statistikk: I 1950 hadde vi flere husmødre her i landet enn noen gang før; over halvparten av norske voksne kvinner befant seg i denne gruppen. Tretti år senere, i 1980, finnes ikke denne kategorien i statistikken lenger. Så når Norges Husmorforbund i 1997 skifter navn til Norges Kvinne- og Familieforbund, kan vi si at dette markerer en klar avslutning på en epoke der det var åpent erkjent at kvinner hadde en spesiell rolle i omsorgen for hjem og familie, og der kvinner ofte kalte seg "husmødre" selv om de også hadde lønnet arbeid og som et alternativ kunne karakterisere seg som "yrkesaktive".

Hva karakteriserer så dagens situasjon når det gjelder arbeidet i hjem og familie?

Tidsnytingsundersøkelser viser at kvinner fra 1970 og til i dag har minsket tiden brukt på husarbeid ganske drastisk, og uten at mennene har økt sin innsats tilsvarende. Det betyr at det brukes langt mindre tid til slikt arbeid i dag enn det gjorde for førti år siden, og i den grad vi kan si at vi har likestilling på dette området, er det først og fremst fordi kvinnene gjør mindre, ikke fordi menn gjør så mye mer. Når det gjelder barneomsorg, har fedres innsats økt mye mer, men likevel er det fortsatt kvinnene som oftest har hovedansvaret og tilpasser sin innsats i yrkeslivet til de krav omsorgen for familien til enhver tid stiller.

Selv om det antagelig er slik at de fleste kvinner i dag, om de kunne velge, ikke ville ønske seg tilbake til den tradisjonelle husmorfamilien, der far var eneforsørger og mor var husmor på heltid, tror jeg likevel det ville være av stor verdi om vi fikk bedre kunnskap om og større innsikt i de raske endringene som familien og kvinnearbeidet har gått gjennom fra 1950 til i dag. Uten å romantisere eller idyllisere husmorrollen, kan det være viktig å være klar over at den for mange kvinner i etterkrigstiden var et attraktivt

KARI WÆRNESS

PROFESSOR I SOSIOLOGI VED
UNIVERSITETET I BERGEN

Kari har nylig pensjonert seg, men er stadig aktiv innen fagområdet sitt, omsorgsforskning. Hun har tatt vare på den kunnskap og erfaringer kvinner har, og har målbåret det offentlig, selv om det til tider har vært politisk ukorrekt. I anledning 70-årsdagen hennes ble det gitt ut en antologi "Kvinnens arbeid". I mars 2009 ble hun tildelt den høythengende Meltzers ærespris for fremragende forskning. Kari Wærness ble også intervjuet i "kvinner & familie" 2/09.

ant

alternativ til en hushjelprolle i andres hjem eller til å arbeide som hjemmeværende datter i foreldrenes hjem, slik situasjonen var for mange kvinner i de første femti år av 1900-tallet. Dette forholdet ble jeg først klar over da jeg som sosiolog hadde et livshistorieintervju med en eldre kvinne på slutten av 1970-tallet. Hun karakteriserte seg som husmor, hadde i lang tid hatt deltidsarbeid som renholder og var gift med en industriarbeider. Da jeg spurte henne om det hadde vært noen viktige vendepunkt i hennes liv, svarte hun at det viktigste vendepunktet, var da hun giftet seg og fikk "frihet og selvstendighet." Et overraskende svar kanskje, men ikke på bakgrunn av at hun hadde vokst opp i trange kår i mellomkrigstiden, hadde jobb som hushjelp fra hun gikk ut av folkeskolen til hun giftet seg med "en god mann" med fast arbeid. De fikk som nygifte flytte inn i en bra leilighet etter datidens standard, fikk etter hvert bedre økonomi og tre barn som alle "hadde skikket seg vel". Selv om vi ikke vet hvor stor

andel av kvinnene i etterkrigstiden som opplevde de økte muligheter til å gifte seg og få barn på samme måte som denne kvinnen ga uttrykk for, var hun sikkert ikke alene om en slik vurdering.

I alle de nordiske land ble husmødre en meget viktig arbeidskraftsressurs i utbyggingen av de nye offentlige eldreomsorgstjenester fra slutten av 1960-tallet - en tjeneste som både ble av høy kvalitet og svært populær, nettopp fordi den kunne basere seg på normer og erfaringer fra husmødrenes omsorgarbeid i eget hjem. Mangelen på innsikt i og anerkjennelse av det husmødarbeidet som lå til grunn for det offentlige omsorgsarbeidet i den første fasen, mener jeg er en vesentlig grunn til at disse tjenestene i dag er dyrere og dårligere enn de kunne vært om tjenestene hadde blitt modernisert og utvidet med utgangspunkt i husmørkulturens forståelse av "god omsorg". I stedet for å bygge på innsikt fra erfarne hjemmehjelpere har denne sektoren blitt utsatt for modernisering og utbygging ut fra det vi kan "taylorisere", altså en økonomisk

tenkning som gjelder for industriell vareproduksjon og som totalt bryter med hva vi oppfatter som god omsorg.

Den omsorgskrisen som vi i dag opplever i store deler av de offentlige omsorgstjenester, selv i sterke velferdsstater som de nordiske, er en del av et langt større og globalt problemkompleks. Derfor er det nødvendig at vi greier å øke bevisstheten om hvorfor og hvordan omsorgsverdier kommer i konflikt med andre hensyn, og særlig dagens krav til effektivitet. I praksis vil det ikke kunne være slik at det samme verdisettet alltid skal prioriteres, heller ikke omsorgsverdier. Det som likevel i dag er viktig er at omsorgshensyn får større plass i offentlig politikk og prioriteringsbeslutninger. Her kan også Nordens Kvinneforbund gi viktige bidrag ut fra sin målsetting og visjoner. Selv om husmoren ikke finnes lenger, er det stadig nødvendig at vi synliggjør hva familieomsorg krever av arbeidsinnsats og prioritering av verdier.

Flinke piker

Vi må hele tiden prestere og være flinke. På barneskolen skal vi være flinke og ta oss sammen hvis noen erter oss. I tenårene skal vi være pene, populære, flinke, følge moten og vise at vi er lykkelige. Kravene fortsetter i voksen alder. Vi skal få til jobb, barn, flott bolig, vellykket ekteskap, trene på Elexia 3-4 ganger ukentlig og gjerne ha et aktivt sosialt liv.

AV LINE KONSTALI

ER VI EGENTLIG SÅ FLINKE?

"Så flink du er..." sier vi ofte til barn. Kanskje starter dette fenomenet så tidlig. Hvor ofte sier vi "så god du er"? I et samfunn der det gjelder å prestere, å være flink, vektlegger vi etter min mening feil egenskaper hos et menneske. Til tider kan det brikke over til noe overmenneskelig. Vi skal få til alt. Det er viktigere å jobbe med å få en fin CV enn å jobbe for å bli et bedre menneske. For når alt kommer til stykket – hvor flinke er vi egentlig?

HVEM ER JEG?

Av og til kan det være en god følelse å anerkjenne sin utilstrekkelighet. Jeg er faktisk ikke så flink at jeg kan få til alt, og det er helt OK. Jeg er meg selv på godt og vondt. Det betyr at jeg må ha kontakt med den jeg er til enhver tid. Dersom jeg hele tiden strever med å få en utvendig anerkjennelse på at jeg er flink, blir jeg dårlig rustet til å takle kritikk og motgang. Å få kontakt med, og erkjenne den du er, handler om å få et mer balansert fokus. Om å se seg selv som et helt menneske. Med alle dine sider. På godt og vondt. Å erkjenne at enkelte ganger kommer jeg til kort, men det er helt OK.

ET PUSLESPILL

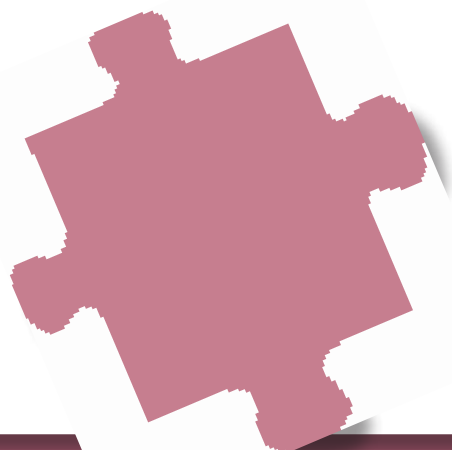
Ikke alle skal bli ledere, vinnere og bli sett opp til. Det er viktig at vi som samfunn anerkjenner og respekterer enhver form for personlighet eller kompetanse. Vi må se på oss selv som viktige puslespillbrikker i en større

helhet. Dersom en brikke mangler, synes det godt med en gang. Det betyr for en leder at vedkommende må anerkjenne sine underordnede som likeverdige samarbeidspartnere. Som mennesker med erfaring, kreativitet og ideer. Uten sine underordnede klarer ikke lederen å gjøre jobben.

Som underordnede er det viktig å se at lederen sitter på informasjon de selv ikke er klar over. Det er viktig å forstå at det til tider kan være ensomt på toppen, og at også ledere kan få en opplevelse av utilstrekkelighet. Ingen mennesker er laget av stål, vi kan faktisk være ganske svake når det kommer til stykket. Og de som hever seg selv, ved å gjøre andre svake, er kanskje de som er aller svakest.

VÆR GLAD I DEG SELV!

Du er fin, du er verdifull. I kraft av å være deg selv. Ingen er deg lik. Du er den du er på godt og vondt. Sørg for å anerkjenne dine positive sider. Styrk dem, få dem frem i lyset. Sørg også for å konfrontere dine negative sider. Det er ikke enkelt å erkjenne det, men gjør ikke du det, vil du få i bønner og spenn fra andre. Du er ikke perfekt, men du er bra nok!

Mammanett

– vinner av gründerprisen 2009

ARTIKKELEN ER TRYKKET MED TILLATELSE
FRA MAMMANETT

Grunnleggeren av Mammanett, Elisabeth Lofthus mottok 29.01 Gründerprisen 2009. Formålet med Gründerprisen er å belønne en særlig fremstående gründerbedrift og samtidig skape økt interesse og oppmerksomhet i samfunnet for nyskaping og etablering av nye bedrifter.

Utdeling av Totens Sparebanks Gründerpris 2009 skjedde under Sillongenkonferansen på Toten Hotel 29.01.09.

Totens Sparebank står for utdeling av Gründerprisen til en bedrift innenfor kommunene Gjøvik, Toten og Land.

Kapp Næringshage og Gjøvik kunnskapspark har vært med på å utarbeide kriteriene, samt utpeke jury. Juryen besto av lokale ledere fra

næringsliv, og en representant fra Gjøvik Kunnskapspark. Prisen ble vunnet av enkeltpersonforetaket Mammanett Lofthus, med eier Elisabeth Lofthus, som får et stipend på 250 000 kroner fra Totens Sparebank.

I år 2000 oppdaget en nybakt mamma fra Toten internett. Hun startet på hobbybasis et sosialt nettsamfunn for kvinner med små barn, og et par år senere fikk nettsiden både mye besøk og annonsører, og ble opprettet som et enpersonsforetak; Mammanett Lofthus.

Mammanett.no har blitt en av Norges best besøkte kvinnenettsider. I 2007 åpnet også Mamanet.dk og planen er å utvide med en svensk side i 2010, og bli et skandinavisk nettverk for gravide kvinner og foreldre til barn 0-12 år.

Dette er også en gruppe som meget aktivt søker informasjon på nett.

JURYENS UTTALELSE:

Juryen sier om vinneren:

Bedriften har utviklet et svært konkurransedyktig og komplett nettsted for sin målgruppe, og har kombinert god markedsforståelse med brukervennlig webteknologi. Bedriften konkurrerer i et marked med store etablerte nasjonale aktører, og er i ferd med å utvide konseptet også i Skandinavia forøvrig.

ELISABETHS KOMMENTAR:

Dette er stort for Mammanett. Å få en slik anerkjennelse fra det lokale næringsliv gir meg ny giv til å fortsette å satse! Mye arbeid er lagt ned på vår nettside, og jeg har etablert nettsiden over en 8-års periode, og har også på denne tiden fått 3 barn, og har jobbet i større stilling som sykepleier. Fra september 2008 valgte jeg å satse på Mammanett for fullt, og har skapt min egen arbeidsplass. Jeg har fått god hjelp av flere personer underveis, men de viktigste støttespillere er 60 norske og danske jenter og damer som har bidratt på våre sosiale møtesteder. Et diskusjonsforum med stor aktivitet trenger gode forumledere for å tilrettelegge for et godt og trygt miljø for alle brukere. Vi har også jordmødre, barnesykepleier, ernæringsfysiolog og advokater med familierettspraksis som bidrar til faglig kvalitet på nettsiden.

Jeg har visjoner om å forsatt jobbe med utvikling av den norske siden, samtidig som jeg jobber videre med vårt danske konsept, og starter planlegging av et svensk Mamma-nett. Dette stipendet muliggjør at jeg mye raskere enn planlagt kan oppfylle mine visjoner for et skandinavisk nettverk av nett-sider til gravide og foreldre.

Vil vi ikke eller tør vi ikke?

AV LISE ARVESEN

Etter 10 år som gründer og daglig leder i virrevapp.no AS har jeg gjort meg opp noen tanker knyttet til kvinnelige gründere, eller mangelen på disse i Norge. 4 av 5 etablerere er menn. Av disse tallene kan vi lese at 1 av 6 AS startes av kvinner. Når det kommer til enkeltpersonforetak er det 1 av 3 foretak som startes av kvinner.

Hva får kvinner til å velge Enkeltpersonsforetak? Min påstand er at jenter tror at dette har lavest risiko. Ingen krav til kapital og revisor tror jeg også veier tungt når selskapsform skal velges. Lite tenker gründeren på nedsiden, nemlig sykdom eller andre uforutsette situasjoner.

Kvinner blir fortsatt oppfordret til å tenke "Lykkelig som liten" når bedriften deres skal i fokus. Kvinnenettverket i Follo (mitt hjemdistrikt) annonserte for kort tid siden i vår lokalavis. "Lykkelig som liten" – motivasjonskurs for kvinnelige gründere.

Jeg mener at oppfordringen til å tenke "smått og godt" i beste fall er sterkt overdrevet. De fleste enkeltpersonsforetak består av en "ansatt", nemlig gründeren selv og ingen flere.

Når du er syk er også bedriften syk. Risikoen i prosjektet er altså større enn først antatt.

Regjeringen har i god tro lagt 200 millioner kroner inn i en Handlingsplan for økt kvinnelig entreprenørskap. Målet er meget ambisiøst – 40 % av alle gründere skal være kvinner når vi leser 2013. Det er mildt sagt et hårreisende mål!

Min påstand er at disse 12 tiltakene som planen inneholder IKKE vil gi noen synlig økning av antallet kvinnelige gründere.

Jentene som driver eget firma svarte nemlig på hva de trenger for å få sine bedrifter til å vokse for 8 år siden. SND (nå Innovasjon Norge) sto bak rapporten.

Svaret var tydelig;

Jenter ønsker og trenger risikovillig kapital og gode nettverk.

Det er derfor mildt sagt pussig at Regjeringen ikke går tilbake i sine gamle rapporter før de kaster ut nye Handlingsplaner som ikke er i nærheten av å svare på de ønsker som den gang ble tydelig uttrykt.

De 200 millioner som ligger i budsjettet til Handlingsplan vil mest

sannsynlig være bortkastede penger. De minner nemlig fortsatt mer om distriktspolitikk enn en aktiv næringspolitikk. Fortsatt er det sånn at de fleste bor på feil sted og driver i feil bransje for at både støtteordninger fra Innovasjon Norge generelt og den nye Handlingsplanen spesielt skal være innen rekkevidde.

Det betyr at jenter stort sett etablerer enkeltpersonsforetak hvor de i prinsippet stiller alt på risiko. Å drive et enkeltpersonsforetak kan være krevende og ulønnsomt. Man mister en del rettigheter knyttet til fødselspenger og sykepenger. Disse ordningene justeres, men de er fortsatt ikke gode nok. En fornuftig mamma, som har forsørgeransvar, ønsker ikke å utsette familien for dårlig økonomi. Sjansen er stor for at hun heller lar være. Dersom grensen for AS og aksjekapital ble redusert fra 100 000 til 50 000 tror jeg veldig mange flere jenter hadde satset på et AS og ansatt seg selv med alle de fordeler det innebærer. I tillegg mener jeg at revisor kan kuttes på foretak som omsetter for under 5 millioner. På denne måten er det også større sjanse for at gründeren satses større og ansetter flere.

Som kvinne og gründer ønsker jeg

Besteforeldre

AV TORIL SONJA GRAVDAL

I vår tid møter barn store utfordringer. Ingen tidligere generasjon har måttet forholde seg til så mye informasjon og en så sterk og kontinuerlig strøm av inntrykk. Barndommens rike forstyrres hele tiden. Vi evner ikke, om vi aldri så gjerne vil, å beskytte de små mot strømmen av påvirkninger fra omverdenen.

En av våre virkelig store oppgaver, som voksne i en slik tid, blir å gi barna den tryggheten de trenger, slik at de kan utvikle seg som harmoniske mennesker med et godt selvilde og tro på fremtiden. Om vi skal skape et godt

også å vise at det går an å ha både tid til barn og egen virksomhet. Du trenger heller ikke drive smått. I visse tilfeller er det nettopp enkeltpersonforetakene som fører til mer jobb og mindre tid til familien og seg selv. Med ansatte kan jobber delegeres videre og gründeren kan drive med det de er gode på. Som selvstendig næringsdrivende gjør du ofte det meste selv – og risikoen er desto større dersom det går dårlig.

På Virre Vapps hovedkontor har vi kjernetid mellom 0900 og 15 00. Mine ansatte flekser derved både det å følge barn til lege og være hjemme med syke barn, da de heller tar i et tak på jobben igjen dersom de har vært hjemme på dagtid med syke barn. Vi har skapt en arbeidsplass der de ansatte trives og er utrolig lojale ovenfor meg som gründer og virrevapp.no som bedrift. Vi har det gøy sammen og skaper noe!

Vi trenger flere kvinnelige rollemodeller som har klart det å kombinere gründerlivet med mammarollen. Ved selv å eie og drive en bedrift med ansatte kan du definere hvordan du ønsker å ha det og hvilke verdier som skal få mest plass i din bedrift.

Min sønn Mads spurte meg for et par år siden hva jeg drev med på jobben.

Jeg svarte: jeg lever av å lage og selge barneklær.

Da spurte han vantro: Hvis du slutter med det, dør du da?

Mitt råd til kvinnelige gründerne – tro at nettopp din bedrift kan vokse!

Mitt råd til Regjeringen – slutt å lag Handlingsplaner om distriktspolitikk som er pakket inn som næringspolitikk.

- en ressurs

samfunn, der omtanke og medmenneskelighet står i sentrum, handler vår investering i barna om så mye, mye mer enn materiell velstand. Det å ha tid til hverandre blir en særdeles viktig lærdom å bringe videre.

”Det trengs en hel landsby for å oppdra ett barn”, sier et ordtak. I mangel av denne landsbyen må alle tilgjengelige ressurser trekkes inn. Det er her besteforeldre spiller en så utrolig viktig rolle. Det å ha gode og stabile nære relasjoner er alfa og omega for et menneske i vekst og utvikling. Besteforeldre som ønsker, og er i stand til, å ta aktivt del i barnebarnas liv, kan bli en av de viktige trykkekraftene

barnet har med seg som ballast gjennom hele livet.

I min egen barndom var jeg så heldig å ha besteforeldre som alltid var der for meg. Deres livsvisdom, deres ro og deres gode tid er gaver som jeg fremdeles bærer tett ved hjertet mitt. Jeg unner alle barn den samme opplevelsen. Dessverre har ikke alle barn besteforeldre, og, ikke så rent sjelden, er storfamiliens medlemmer bosatt på ulike kanter av land og klode.

I dag er det imidlertid, sånn rent forholdsmessig, større mangel på barnebarn enn på besteforeldre her i landet. Ingen barn burde derfor behøve å lide noen nød! Har man ingen egne

barnebarn i nærheten, finnes det helt sikkert noen som kunne trenge en reservebestemor eller bestefar. Østbyen Frivilligsentral og Kirkens Bymisjon i Trondheim har i disse dager startet opp et prosjekt der de ønsker å spleise reservebesteforeldre med barn/barnefamilier. Det blir spennende å se hva de får til. Tidligere har blant annet Elverum kommune gjort det samme forsøket uten særlig hell. Det ser rett og slett ut til å være vanskelig å få tak i mennesker som ønsker å være reservebesteforeldre. En ting er imidlertid sikkert: behovet er der. Noe å tenke på?

Margrethe med hjertet i hå

Margrethe hadde fått 3 barn og følte på mange måter at livet var begynt å bli hektisk. Hun bestemte seg derfor for å være hjemmearbeidende en liten periode. Hun forsøkte forskjellige ting – blant annet toving av ull. En dag kom ideen om akrylproduserte interiørartikler opp. De siste 3 årene har hun eksperimentert med å lage flere bruks – og pyntegjenstander. Mest populære er hjertene hennes.

SKREVET AV LINE KONSTALI

”Jeg har alltid drevet med noe kreativt, og har nok innerst inne hatt et ønske om å leve av det”. Hun er bosatt på Fagerstrand sammen med mannen og de 3 guttene sine.

Enhetsforetaket MOS-art har gitt henne bedre selvtillit og hun trives godt som kunstner. Produksjonen av hjertene er mer en livsstil enn en jobb. ”Det høres kanskje litt rart ut, men det er faktisk veldig gøy å jobbe med de ulike produktene. Jeg er like gira, enten det er på dagtid, kveldstid, ukedag eller helg.”

ORIGINALT, FLOTT OG KREATIVT
Produktene hun lager i tillegg til hjertene er vaser, boller, fat og små skulpturer. Hun laminerer ulike ting i akrylen. Det kan være sand, kvister, skjell, perler, garn og andre kreative ideer. I tillegg til å selge produktene privat og på markeder, selger hun dem også gjennom forhandlere. Drømmen er å utvide konseptet og selge produktene til større butikker rundt i Norge.

”Når man driver for seg selv går

tankene og motivasjonen opp og ned – og det har det gjort for meg også”, sier hun. Til tider opplever hun arbeidet som vanskelig og tidkrevende. Motivasjonen kan gå opp og ned. Hun har selv ansvar for alt – produksjon, webdesign, markedsføring, økonomi og produksjon. Til tider er dette mye å holde orden på. ”Dette er hverdagen for mange næringsdrivende. Jeg har også mange fordeler som jeg velger å fokusere på.”

Venner og familie – viktige støttespillere. Selv om mange trodde at dette en periode bare var en hobby, føler hun at familie og venner har oppmuntret henne. ”Innerst inne har jeg alltid selv hatt tro på dette. Selv om jeg til tider har følt meg frustrert og uten motivasjon, så føler jeg hver gang at dette bare er en fase som går over. Jeg må være disiplinert, men det gjør ikke så mye når dette er noe jeg brenner for.”

Jobben er nok mer stykkevis og delt enn for folk flest. Margrethe starter når guttene er levert på skolen. Da rydder hun unna kjøkkenbordet og starter arbeidet. I tillegg til utstyret

som kreves for å lage hjertene, bruker hun også en gammel, utbrukt komfyr. Genial forretningsidé, spør du meg.

På kvelden tar hun mer det administrative arbeidet, som regnskap, kontakt med aktuelle samarbeidspartnere og annet. ”Jeg har vurdert å gå tilbake til kontorjobb, men vet at jeg kommer til å bli veldig lei etter de første 14 dagene, ikke minst at noen skal bestemme at jeg skal begynne kl. 08.00. Dette slipper jeg nå og har forklart guttene og mannen min at jeg faktisk er på jobb her på kjøkkenet.”

SPENNENDE FREMTIDSPLANER
Motivasjonen fremover er at produktene hennes faktisk gir henne en del inntekter. ”Noen tror fortsatt at dette er en hobby, men da sier jeg klart ifra at det er firmaet mitt. Jeg må innrømme at jeg er stolt over å ha skapt noe nytt og unikt, som jeg ikke har sett andre steder. Jeg tror at alt går bra – så lenge man har tro på seg selv og sin idé. Det er vel det beste rådet jeg kan gi til andre mammagründere.”

MARGRETHE
OLEIVSGARD STENSLUND

WWW.MOS-ART.NO

nden

Når det ikke er planlagt

– Når kjæresten sier «jeg forlater deg om du får dette barnet», så oppstår det mange følelser og reaksjoner, forteller Bente Nymoen. Hun veileder uplanlagt gravide hos Amatheia.

TEKST: CHRISTINA EK

I forrige utgave av Vern om livet fortalte Line Emilie Sunqvist Gjørtz (21) at hun fikk lange brev fra familiemedlemmer da hun fortalte at hun var gravid. De mente hun burde velge abort. Line fikk hjelp av moren sin til å ta et valg. Sammen søkte de informasjon om praktisk tilrettelegging og økonomiske rettigheter. Ikke alle har en mor som kan hjelpe. Amatheia er den eneste institusjonen i Norge som har veiledning for gravide som hovedoppgave. I 2008 hadde Amatheia tett opptil 10 000 konsultasjoner. Det var en økning på nesten 2 000 fra året før.

GRAVID OG USIKKER

Bente Nymoen er utdannet sykepleier og har arbeidet som veileder i Amatheia for Hedmark og Oppland i snart tre år. Hver dag møter hun unge og voksne gravide kvinner og par som ønsker veiledning i valget om å fullføre svangerskapet eller ikke. De som oftest kommer til henne er kvinner i alderen 18 til 30 år. Det er ikke alltid graviditeten i seg selv som er problemet, ofte er det omgivelsene. De er usikre på hva de skal gjøre fordi de ikke vet om de har råd til et barn, andre er midt i en jobbsøkerprosess, og noen har fått høre fra familie, arbeidskollegaer eller venner at det ikke passer henne å få et barn nå. Bente har sett at det kan være like vanskelig for en 18-åring som for en 40-åring å ta dette valget. De har helt forskjellige liv, men de kan ha like store drømmer og planer som de må vurdere om de vil endre på. Vil de legge om kursen? Vil et barn begrense eller berike det livet de drømmer om?

– JEG GÅR FRA DEG

Hvis den gravide ikke har fått den reaksjonen fra kjæresten eller ektemannen som hun trodde hun skulle få, må hun takle en enorm skuffelse og sorg over partnerens reaksjon. Dette skjer da samtidig som hun skal ta sitt livs kanskje vanskeligste valg.

– Når kjæresten sier «jeg forlater deg om du får dette barnet», så oppstår det mange reaksjoner og følelser. Hun er glad i kjæresten sin og vil ikke miste ham, men hun kjenner at det blir tøft og vondt å skulle ta abort, forklarer sykepleieren. Og det er dette tankekaoset Amatheia-veilederen skal bidra til å rydde opp i. Hva er det den gravide selv ønsker?

ET GJENNOMTENKT VALG

Jobben til veilederen er å bidra til at den gravide eller paret får sortert tankene sine. Veilederen stiller spørsmål som: Hvorfor tenker du slik? Hvorfor tror du det er sånn? Tenker du at ...? Noen kommer til Amatheia flere ganger, andre har bare én konsultasjon. Gjennom valgprosessen kan det oppstå nye perspektiver som den gravide ikke har tenkt på tidligere. Det kan bidra til enda mer frustrasjon, men Bente har tro på å bruke god tid på valget. Hun mener det bidrar til et bedre utgangspunkt for resten av livet når kvinnen kan se tilbake på en gjennomtenkt beslutning og at hun bevisst tok valget ut ifra den situasjonen hun var i på det tidspunktet.

TAKKER FOR HJELP

– Her blir du møtt med respekt, og du blir sett og hørt. Noen trenger rett og slett bare å fortelle at de er gravide uten å få masse reaksjoner. Da kan de snakke fritt og høyt om tankene og følelsene, forklarer Bente. Hun vet at det er behov for slik veiledning, men hun blir ekstra varm om hjertet når hun får sms og e-poster som sier «takktakk for god hjelp» i etterkant.

Bente har konsultasjoner på kontoret i Hamar, men reiser også rundt i distriktet hvis den gravide ikke kan komme fra studier, familie eller jobb.

Hun har også konsultasjoner over telefon, men foretrekker å møtes personlig.

STØTTE I MORSROLLEN

Etter en abort eller etter fødsel kan kvinnen eller paret komme tilbake til Amatheia og få oppfølgingssamtale. Det er et tilbud til alle som har vært innom. I Hedmark og Oppland arrangeres også svangerskapskurs, singel-mamma-grupper, mor-og-barngrupper, temasamlinger, og det utveksles brukt babyklær og -utstyr.

– Dette arbeidet bidrar til å forebygge aborter, og det er viktig i helseforebyggende sammenheng innen både fysisk og psykisk helse. Når kjæresten eller ektemannen har forlatt deg fordi du valgte å få et barn, kan det være svært betydningsfullt å ha en barselgruppe med andre single mødre, forklarer Bente engasjert. Gjennom mor-barn-gruppene får de ferske mødrene oppbacking og støtte i morsrollen. Og på temasamlinger får de mulighet til å stille spørsmål til fagpersoner som kommer på besøk.

– Selvsagt skulle vi hatt bedre tilbud i Norge til uplanlagt gravide. Dessverre er det ikke alle som har et Amatheia-kontor der de bor, avslutter Bente Nymoen.

Lille solstråle

AV BRITTA KARIN STRØMHOLT
GJESTESKRIBENT I IKKE BARE MAMMA

Jeg våkner av en slags trøtt pludring fra barnesenga på rommet vårt. Fortumlet og trøtt går jeg ut av senga og henter lille Solstråle ut av senga si. Klokken er ti over halv fire på natten og det er tid for nattmåltid for den lille. På vei bort til senga går pludringen hennes over til utålmodige "gimegmatenminnålyder" så jeg skynder meg tilbake med henne over i storsenga hvor matstasjonen åpnes i all hast, halvt i ørska. Full av energi og livskraft suger hun i seg den livgivende morsmelka. Fint det. Bare synd det er gal tid på døgnet. Vi skulle jo ha sovet nå.

Det ser ikke ut som hun er ferdig med det første. I håp om at det allike-

vel skal gå fort før hun sovner igjen tenker jeg på hvor godt det hadde vært å sove hele natten gjennom. Det er nesten som jeg har glemt hvordan det var å sove en hel natt uten avbrudd. Trøtt og fortumlet tenker jeg at jeg gleder meg til amming og nattevåk er over. Gleder meg til hun blir stor og kan lage seg mat selv. Mens hun ligger der og slurper i seg melken kommer jeg til å tenke på hvordan livet var før. Det var så enkelt. Jeg hadde ingen forpliktelser. Kunne leve mitt eget liv. Det var kun meg og videre bare meg selv å ta hensyn til. Eller la være. Alt som falt meg inn kunne jeg ta meg til. Det var jo bare jeg som ville fått smake på eventuelle konsekvenser. Slik er det ikke lenger... De spurte meg om dette da lille Solstråle var på vei. "Er

det ikke tidlig? Har du virkelig levd livet ditt?"...

Tankene vandrer videre tilbake til de gamle dager hvor det bare var meg. Inni hodet mitt blar jeg i de tilbaketogene kapitler. De fleste av sidene er fargerike, fulle av minner om vennskap, lek og moro. Noen av sidene er likevel rablet til. De ser gråe og triste ut. Heldigvis er det ikke så mange av dem. De ble nok bare til etter en kjedelig dag på skolen eller en mislykket tur ut på byen. Jeg tenker videre tilbake på livet jeg levde for et drøyt år siden. Helger fulle av moro og det som hører med. Seine kvelder med voksenbrus og hurragegrunndt-byturer i de sene nattetimer. Det var fine tider med mange festligheter. Nå er de erstattet av nattevåk og barnegråt...

Den energiske glupsingen fra Solstråle begynner å gi seg nå. Øynene ser tunge ut. Hun titter opp på meg med de mørkeblå dype øynene sine og gir meg et vagt, men dog tilfreds smil før øynene faller igjen. Hun ligger i armene mine og sover sin uskyldigste søvn. Så skjør, så nydelig, så vakker. En sterk trang til å beskytte henne oppstår og jeg nøler før jeg reiser meg opp for å legge henne i sin egen seng igjen. Vil bare verne om henne, holde henne og ha henne nær meg. Jeg ser på henne mens hun sover. Hun har virkelig snudd opp ned på både dogn og liv. Hodet mitt våkner og med ett vil jeg ikke at hun skal bli stor. Ikke enda. Vil bare holde fast ved denne stunden litt til. En dag skal hun bli stor. Da skal hun bli selvstendig, voksen... Mer nattevåk og den slags? Ja, for dette er ikke dagen for lille Solstråle å bli stor på. Først skal jeg klemme henne, kose henne, elske henne og være bunnløst glad i henne - som den lille solstrålen hun er nå.

Jeg vil så gjerne svare dem. De som spurte. Jeg har virkelig ikke levd livet. Jeg har ikke det. Ikke før nå.

Finnes det nok støtte og ve til de unge gravide og unge mødre?

Holdninger knyttet til unge gravide og unge mødre. Både i min jobb og som privatperson har jeg flere ganger tenkt på hva slags holdning vi har til de unge gravide og til unge mødre. Når jeg skriver unge, mener jeg her jenter under 20 år.

SKREVET AV BENTE NYMOEN

FOTO: WWW.LINEFOTOGRAF.NO/HJEM.HTML

Prøvde en gang i jobbsammenheng å invitere helsepersonell til en diskusjon rundt helsepersonellens holdninger ut mot unge gravide. Fikk ingen respons. Det kan være pga to ulike årsaker, at helsepersonell er vant med unge gravide og at holdingene er så gode at vi ikke trenger å dvele ved det, eller at dette bruker man ikke tid på, for her er det bare en regel som teller. Eller igjen, kanskje det ikke er fullt så enkelt å snakke om? Kanskje er det vanskelig å vite hva man synes?

MULIGHET FOR VALG

Jeg oppfordrer overhode ikke unge jenter å bli gravide eller å få barn. Å få barn som barn er ingen ønskedrøm. Men når en jente på 16 år er blitt gravid, ja hva gjør man? Er det en selvfølge fra vår side at hun skal ta abort? Er det kun det vi legger til rette for eller finnes det muligheter for henne å bære frem barnet og få den støtten hun trenger for å være mamma for barnet sitt? Og om hun tar abort fordi hun finner at det er det beste, får hun da hjelp til å bearbeide aborten om det trengs? En jente på 16 sa ” jeg tok abort for ca 6 måneder siden, jeg følte at de tvang meg. De sa at om jeg fikk barnet skulle de ta det bort fra meg. De

iledning i samfunnet

bestemte at jeg ikke kunne klare det. Da tenkte jeg det var bedre med abort enn at de skulle skille meg og barnet mitt. Jeg kommer aldri til å glemme dette”.

UNGE MØDRE

Vi vet jo at det finnes en del unge jenter der ute som får barn. Hvordan har de det som foreldre? Får de nok veiledning til å kunne takle oppgaven best mulig eller blir de kun observert og eventuelt fratatt barnet om de ikke klarer det på egenhånd? Jeg håper, tror og vet det ikke er så svarthvitt, men noe ganger må man uttrykke seg svarthvitt for å få en reaksjon og en diskusjon. Flere av de unge jentene jeg har møtt har fått god hjelp fra helsestasjon og eventuelt barnevern. Mange har et godt nettverk av familie og venner som støtte. Men hva med de som står alene? de som ikke får støtte fra familie og kanskje må kutte ut den gamle vennekretsen pga miljøet.

TINA

En ung mor, Tina 17, har snakket med meg om dette å være ung mamma. Hun sier blant annet ”vel, helsevesenet er nå det det er, men jeg fikk en kjempeflott jordmor i svangerskapet og under slutfasen av fødselen, og helsesøster er også til stor støtte”. Tina oppsøkte også barnevernet i svangerskapet på grunn av økonomien. Men etter et par samtaler avsluttet de. Hun fikk beksjed om at hun kunne ringe dem om det var noe. Hun har også benyttet seg av svangerskapskurs og mor og barn gruppen på Amatheia. Hun sier at det er miljøet ute som stirrer og dømmer mest. ”Det er klart at jeg som ung mamma får en del blikk f.eks på bussen, eller på kjøpesenteret. Men ingen har enda sagt noe direkte til meg”. Tina har god støtte av sin mor

som hun bor sammen med inntil videre. Og jeg må si at om alle mødrene jeg har møtt hadde vist like stor morsinstinkt som Tina, da hadde verden vært et bedre sted.

KRAV FRA SAMFUNNET

I dag er nok samfunnet lagt opp til at man bør fullføre utdanning, få fast jobb og hus før man får barn. Vel og bra det, men det stemmer ikke alltid med virkeligheten. Jeg har i løpet av 2 år i en veiledningstjeneste for gravide snakket med veldig mange studenter som er blitt gravide. Spørsmål dreier seg alltid om økonomi og/eller hva andre sier hvis de tar permisjon fra studier for å få barn. En jente sa ”jeg føler at alle kommer til å bli skuffet, for jeg har vært en flink pike og lovet å skaffe karriere før barn”. Denne jenta var over 20 år.

HVORFOR DENNE ARTIKKELEN?

Noen spør seg sikkert hva jeg vil frem til med dette. Jeg ønsker at vi ser på hva vi tilbyr de unge jentene som blir gravide. Sørge for faglig god veiledning og støtte, slik at de kan ta det valget som er best for dem selv. Deretter må de få støtte på sitt valg,

og få den hjelpen de trenger for å gjennomføre det på best mulig måte. Og det uansett valg, abort eller foreldrerollen.

For de som tar abort finnes Amatheia. Veiledning og etterabortsamtaler om jenta føler for det. Hvis de tar abort skal man være forsiktig med å feie det bort med at ”men du er jo så ung så dette trenger du ikke sørge over, du har nok av tid til å få barn senere”. Må også her si at det ikke er slik at alle som tar abort får problemer i etterkant. Er valget veloverveid og riktig så kan man bedre leve med det i etterkant. De aller fleste klarer seg bra.

For de som fullfører ønsker jeg et mødre hjem som kan være et tilbud, ikke et påbud. Et mødre hjem som kan tilby alt fra dagplass til lenger opphold etter behov. Kanskje kan noen av de unge mødrene etterhvert hjelpe til og være samtalepartnere til de nye unge mammaene som kommer innom. Men selvfølgelig må man også ha fagfolk tilstede. Nettverksbygging, trygging i foreldrerollen, føle seg sett, hørt og tatt på alvor som menneske og mamma.

BENTE NYMOEN

VEILEDER I AMATHEIA HEDMARK OG OPPLAND

Firebarnsmor og sykepleier. Jobber som veileder i Amatheia Hedmark og Oppland, med kontor på Hamar.

Utdannet sykepleier med videreutdanning innen veiledning. Har tidligere jobbet på sykehjem og i fengsel som sykepleier.

Er opptatt av at unge mødre og alenemødre skal få den støtten de måtte trenge. Behovet der er like individuelt der som hos alle andre.

Driver Bloggen Mamma4-en blogg for alenemødre, og Mamma4's skrivebord som er en blogg der ulike temaer belyses.

Skriver også artikler for Mammanett.no og Kreativmamma.no

Har alltid likt å skrive og bruker nå den delen av seg selv, samt livserfaring og utdanning, til å være en støtte for andre.

Er på fritiden aktiv i Hamar Røde Kors Hjelpekorps.

Sigruns blogg

AV LINE KONSTALI

FOTO SOLVEIG JOHANNE HÅVIK GRØNSTØL

Sigrun Tømmerås er en kjent blogger og debattant i mediene. Hun kjemper for barns rettigheter etter overgrep og for at traumatiserte mennesker skal bli møtt med sin livshistorie i helsevesenet. Etter en oppvekst preget av overgrep, oppsøkte hun som voksen profesjonell hjelp. Hun oppdaget da at behandlingstilbudet var mangelfullt.

OFFERETS TALSPERSON

”Vi vil så gjerne tro godt om foreldre, og vi glemmer ofte hvor prisgitt barn er voksne. Derfor er det kanskje vanskelig for mange å sette seg inn i hvordan det oppleves for et barn å utsettes for overgrep,” sier bloggeren.

Etter at hun gjentatte ganger hadde blitt sviktet av helsevesenet, medførte dette et sinne og en fortvilelse som hun ikke fant noen annen måte å bruke på enn gjennom å skrive. ”Jeg ville gi offeret et ansikt. Jeg tror på mange måter det er lettere å identifisere seg med den sterke enn den avmektige. Dette siste merker vi, tenker jeg, når det i mediene ofte ropes på behandling til overgripere, mens jeg ennå har til gode å høre et tilsvarende hylekor om hjelp til ofrenes deres.”

DA ENGASJEMENTET BLE VEKKET TIL LIVE

Hun sier selv hun begynte å skrive som en gal for fem år siden. Da hadde hun vært gjennom et fire år langt mareritt av

en terapi som ikke fungerte, hos en privatpraktiserende psykologspesialist. ”Han brakte meg nesten til taushet. I flere år greide jeg ikke å skrive noen ting, men så leste jeg et innlegg i en avis som provoserte meg sånn at jeg fikk til et innlegg selv, og sendte det inn. Det kom på trykk - og da var det gjort.”

Etter å ha lest om atferdsterapeutisk tilbud for familier med vanskelige barn, stusset hun over at det ikke sto noe om overgrep som mulige årsaker til atferdsproblemer. ”Den uttrykte målsettingen var å holde familien samlet og å gjøre barna lydige og føyelige. Overgrepsproblematikken var ikke engang berørt i beskrivelsen av behandlingssopplegget. Derfor kontaktet jeg både helsemyndigheter og media, samt en i ledelsen for behandlingsprogrammet, men ingen uttrykte noen forståelse for min bekymring over at barn kan bli ”vanskelige” på grunn av at de utsettes for fysiske og/eller seksuelle overgrep.”

Senere formulerte hun et avisinnlegg om denne problematikken. Da fikk hun svar i avisen fra den ansvarlige for behandlingsprogrammet. Sosial – og Helsedirektoratet hadde kontaktet ledelsen rett etter henvendelsen.

Saken ble også tatt opp i et etterfølgende møte der Helsedepartementet ville vite hva ledelsen gjorde for å forebygge en eventuell fare for å skjule overgrep. ”Jeg ble selvsagt glad over å få vite at helsemyndighetene hadde tatt henvendelsen min

til følge, men lurte nok på hvorfor det var så ”farlig” for dem å underrette meg.” Behandlingsprogrammets ledelse kontaktet det nasjonale kompetanseprosjektet ”Støtte til seksuelt misbrukte barn”, slik at terapeutene skulle få opplæring om seksuelle overgrep.

MOR ER OGSÅ EN POTENSIELLE OVERGRIPER

Selv om hun er feminist savner hun fokus på at også mødre begår overgrep mot barn. Det er flere menn enn kvinner som begår seksuelle overgrep mot barn, men Senter for seksuelt misbrukte menn forteller at kvinner står bak overgrepene mot nærmere en tredjedel av senterets brukere, og det er i stor grad mødre som er overgripere. Også ved Støttesenter mot incest i Oslo, som benyttes av jenter og kvinner som har blitt utsatt for seksuelle overgrep som barn, har man etablert et tilbud for brukere som har hatt kvinnelige overgripere.

”Når det gjelder fysisk vold mot barn, har en kjent barnelege sagt at hjelpeapparatet overser at mødre mishandler barn, fordi man går ut fra at det er fedre som slår. Men kvinner utøver kanskje mer fysisk vold mot barn enn det menn gjør.”

KRISESENTRER – OGSÅ FOR BARN

Sigrun mener at barn som utsettes for overgrep per dags dato ikke er godt nok beskyttet. Hun ønsker seg egne krisesentre for barn. ”Slik det er i dag ses

Ubalansert utspill om amming

Professor Sven Magnus Carlsen fra NTNU mener at ammeentusiastene må dempe seg fordi en studie fra Hvite-Russland viser at amming likevel ikke er så sunt. Hans budskap er at morsmelk-erstatning er like bra som egenprodusert melk og at norske mødre som ikke ønsker eller får til å amme barnet, kan ta det helt med ro. Et enkelt og greit budskap, synes han. Det synes ikke jeg.

Det egentlige budskapet til Carlsen er at i Norge har vi så god erstatning til morsmelk at barn fint vokser opp på dette også. Men hvorfor angripe morsmelken når det er erstatningen han prater så varmt for? God næring gir grunnlaget for god helse og morsmelk er god næring. Å dementere amming som næring, medisin og en måte å gi omsorg på er feil og skader bare oss

kvinner. Og det var oss du ville hjelpe, var det ikke Carlsen?

Professoren mener den eneste grunnen til at vi kvinner skal amme, er på grunn av miljøhensyn. Har virkelig evolusjonen fremelsket bryster og morsmelk fordi vi skal ta hensyn til miljøet? Dette argumentet er for meg, som daglig arbeider med miljøsaker, på grensen til usaklig. Det hadde vært artig

barn på som vedheng til voldsutsatte kvinner, som drar på krisesenter med barna på slep. Men hva om mor finner seg i fars vold? Eller om mor eller begge foreldre mishandler barnet?" Enkelte politikere har engasjert seg for dette, men det ble dessverre nedstemt i Stortinget. Dette syntes Sigrun var synd.

"Barnevernet kan bare gjøre noe for barn som det har oppdaget har det vanskelig. Men mange barn som lider i hjemmet, blir ikke oppdaget av barnevernet. Jeg tenker på krisesenter for barn som et sted barn under 18 år kan rømme til på akkurat samme måter som voksne kvinner kan rømme fra et voldelig hjem. Altså et tilfluktssted de kan komme til ved å hive seg inn i en taxi, ikke et sted der de skal bli boende. Jeg glemmer aldri hvor fortvilt jeg var da jeg gikk på barnekolen og ungdomsskolen, og ikke hadde et eneste sted i verden å flykte til. Hvorfor skal barn måtte tåle mer enn voksne kvinner?"

Hun mener også det bør sørges for å lovfeste taushetsplikt overfor volds- og overgrepssatte barn i helsevesenet, slik at foreldre ikke får rett til informasjon og innsyn i journalen når barn forteller om vold og overgrep i familien.

"Det er jo helt vanvittig slik det er i dag, at over griper kan lese sitt barns journal. En svensk undersøkelse viste at barn ikke tør å fortelle slike ting, fordi de er redde for at foreldrene skal få vite det. I en norsk studie som ble publisert i 2006, viste det seg at bare 12 prosent av de seksuelt misbrukte barna som fikk

behandling, hadde BUP identifisert med en slik bakgrunn. Og enda verre: 0,4 prosent av BUPs pasienter var registrert med fysisk vold som problem av behandlingsapparatet. Til forskerne i denne studien fortalte imidlertid 33,9 prosent av barna om slike erfaringer. Én prosent av volden mot pasientene registreres altså av BUP. På denne måten kan vold og overgrep fortsette også mens barn går i behandling. Og behandlingen blir feil eller mangelfull."

Det er mange ting å ta tak i for å få bukt med overgrepstabet, og legge forholdene til rette for dem som rammes av dette. Jevnlig skriver hun innlegg i bloggen sin.

FØLG SIGRUNS BLOGG!

Sigrun begynte å blogge i 2008. Andre bloggere oppfordret henne, siden hun likte å skrive. Bloggingen har blant annet bidratt til at hun fikk en pris på menneskerettighetsdagen i fjor: "Prisen til fremme av ytringsfriheten innen psykisk helsevern". Prisen har igjen ført til at hun har blitt intervjuet av nettaviser og tidsskrifter. På den måten har flere fått vite om bloggen hennes. Leserene består av både etablerte bloggere, folk som er opptatt av temaer som overgrep og psykisk helse, og fagfolk.

og høre hva evolusjonsbiologer mener om dette argumentet.

På nettmøte i NRK 6. januar 2010 opptre Carlsen som personlig rådgiver for kvinner som sliter med ammingen. Her blander Carlsen roller. NTNU er ikke et helseforetak, og professoren bør da ikke opptre som jordmor eller helsesøster.

Carlsen ønsket bare å gi råd til

norske kvinner. Men likevel sender NTNU pressemeldingen ut på engelsk. Budskapet har nådd mange U-land og amme fremmende organisasjoner fra India og andre land fortviler over NTNUs melding. Carlsen forsvarer seg med at det står jo i meldingen at i U-land er det viktig å amme sine barn. Men dette kommer bakerst i artikkelen under overskriften "miljøvennlig".

Altså, det var ikke så viktig å advare kvinner i U-land om at budskapet ikke var ment for dem.

Jeg er foruroliget av at NTNU legger en såpass ubalansert pressemelding ut på internett og lar Carlsen spre sitt lettvinde budskap.

*Lise Kristin Svenning Jensen
Ammende mor og rådgiver*

Fødselangst

Angst for å føde er blitt et økende problem, og det er stadig flere som gruer seg så mye til å føde at det blir er med på å ødelegge gleden over svangerskapet.

AV KARI LØVENDAL MOGSTAD

De aller fleste kjenner nok på en slags “redsel for det ukjente” når de skal føde, men for de fleste er det heldigvis til å bære, og det overskygger ikke den positive forventningen før fødselen.

Hvorfor har stadig flere fødselsangst? Det er det vel mange svar på, og det ikke en enkel løsning heller.

I en del tilfeller er det naturlige forklaringer som tidligere traumatiske og vanskelige fødsler, overgrep i barndommen og andre medisinske årsaker.

I vår moderne verden har vi etterhvert vent oss til en livsførsel der vi klarer å ha kontroll på det meste; mye av hverdagen vår kan plottes inn i en kalender og vi har full oversikt. En fødsel er vel det helt motsatte, og en “levning” av våre instinkter og “ur-liv”, der det er naturen og krefter utenfor vår styring som tar over, og vi må bare følge med. Dette kan nok virke

Fødselen over – vær så god

AV KARI LØVENDAL MOGSTAD

Jeg leste i Nettavisen at de i Sverige skal begynne å sende hjem nyfødte og deres mødre seks timer etter fødselen. De må ved sykehuset i Örnköldsvik spare penger, og nå har de bestemt at sparekniven skal rasere tilbudet for fødende kvinner og nyfødte barn, ved å kutte ned på jordmødre og ansatte på ved fødeavdelingen.

Jeg har vært veldig engasjert i debatten her i Trondheim, i forbindelse med at det i fjor ble bestemt at barselkvinnene skulle sendes hjem mye tidligere enn før. Man kan nå få være på barselavdelingen i 60 timer som førstegangs fødende og 48 timer som flergangs fødende. For noen er dette sikkert greit, men for mange er det alt for liten tid i trygge og rolige omgivelser før de blir sendt på dør,

slitne og trøtte etter fødselen.

Mange kjenner seg mørbanket og sliten etter fødselen, ammingen er ofte ikke kommet igang, og det er en stor omveltning, særlig for førstegangs fødende, men også for dem som har barn fra før.

For dem som har småbarn som venter hjemme, så er det ikke mye mulighet for å ha tid til å komme seg til hektene før alle hverdagslige plikter kastes over en. Mange førstegangs fødende sendes hjem før ammingen har kommet igang, og det kan være overveldende å måtte stå slik på egne ben så kort tid etter fødselen.

Vi burde ha råd til å vise kvinnene og de nyfødte barna våre mer ære og respekt i rike Norge enn at de må skvises ut etter så kort tid. Samfunnet er ikke slik lenger at mor eller svigermor står klar til å hjelpe til når man kommer hjem og er i

barselstiden. Mange står helt for seg selv, uten særlig nettverk, med sin usikkerhet og mange spørsmål, og det er liksom ikke lov til å være sliten lenger - Man skal være tipp topp fra første stund.

Jeg er redd for at innsparinger på denne fronten kan komme til å koste samfunnet dyrt i neste omgang, i form av økt forekomst av barselsdepresjon grunnet manglende mestringsfølelse, redusert amming og dårligere samspill og tilknytning mellom mor og barn fordi mor er sliten og hjelpeløs.

Når jeg så hva de har tenkt å gjøre i Sverige, vet jeg ikke hva jeg skal si eller tenke. Det er utrolig respektløst overfor de kvinnene som velger å føde barn og bidra til samfunnsutviklingen på den måten. Det sier litt om hvordan de verdsetter den store og flotte jobben det er å føde barn!

skremmende og overveldende på noen, og man prøver å holde igjen, og holde på kontrollen.

Det er viktig å ta fødselsangst på alvor. Vi leger og jordmødre må være flinke å åpne opp for at kvinnen skal føle at hun kan ta opp sine redsler og tanker på svangerskapskontrollene. Det er mye vi kan gjøre ved å snakke om angsten gjennom svangerskapet, og ofte kan et bevisst fokus på dette hjelpe den gravide til å klare å føde på vanlig måte. De kommer noen ganger med en klar bestilling om keisersnitt, og tror aldri at de skal klare å gjennomføre en fødsel. Noen ganger er dette den eneste utveien, men med riktig hjelp og støtte klarer mange en fødsel, og har en opplevelse av mestring etterpå. Det finnes heldigvis egne jordmødre ved svangerskapspoliklinikk i flere byer som har spesialisert seg på fødselsangst, og mange har stort utbytte av dette.

Jeg leste på Klikk.no om temaet fødselsangst, og det var intervju med en såkalt doula, fødselshjelper. Hun påpekte en del ting som jeg også tar opp på mine fødselsforberedende kurs. Det går bl.a. på dette å klare å jobbe med smertene, og ikke mot smertene, når riene stormer som verst. Hvis man stritter i mot, bruker man bare masse energi til ingen nytte, og fødselen blir lenger og oppleves mye tyngre. Men det er ikke så enkelt å bare bestemme seg for å jobbe riktig!..., kan mange si. Nei, men det finnes teknikker, og de trenger ikke å være så avanserte. Klarer man å beherske noen av dem, føler man seg mer trygg før fødselen, og fødselsangsten blir mindre! Jeg bruker å si at man ikke mister kontrollen, men man skal prøve å slippe kontrollen.

Jeg skal ikke gå i detaljer på teknikker her, men en god del handler om å puste riktig og hensiktsmessig. Får man til det, klarer man å rette

fokus på pusten, og bort fra de smertefulle riene.

Jeg bruker også å anbefale de gravide å øve på avspenningsteknikker i ukene/månedene før termin. Dette er ofte enkle øvelser som lærer oss å få bedre kontakt med oss selv og pusten vår. I vår travle hverdag er dette ofte en mangelvare; mange har lite "kontakt" med sin egen kropp og sjel. Jeg har "forelsket" meg i CD-en "Slapp av" av Mette Hjelmark, og når man har lært seg å bruke denne, oppnår man ro og avslapning i løpet av de 20 minuttene den varer. Jeg tror det er flere enn de gravide som har hatt godt av et slik lite avbrekk i en hektisk hverdag...

Fødselsangst er et stort og komplekst problem, og jeg tror på ingen måte jeg har alle riktige svar her. Men det er viktig at vi tar det på alvor, og det finnes heldigvis mange måter å hjelpe de som er utsatt for det på!

neste

**KARI LØVENDAL
MOGSTAD**

Lege og fembarnsmor, med stort engasjement innen svangerskaps- og barselsmedisin. Hun sitter dermed inne med mye erfaring og kunnskap innen dette feltet. Hun arrangerer også private kurs for gravide i Trondheim, i tillegg til jobben som fastlege og lektor ved NTNU, der hun underviser nybakte lege-studenter. Gjennom firmaet Lykkelig som liten driver hun og mannen produksjon og salg av naturlige og miljøvennlige hudprodukter for mor og barn.

Pernilles liv med ADHD

Friske mennesker er de som enda ikke er utredet, sies det. Pernille erfarte dette på kroppen i en alder av 44 år. Hun gikk ut fra kontoret til en psykiater med en resept på Ritalin og en bekreftelse på det hun til enhver tid hadde visst innerst inne: hun var annerledes. "Av alle diagnoser som finnes, er den aller siste diagnosen jeg vil ha "normal" sier hun ironisk til forsamlingen. Hun holder et foredrag for ADHD-foreningen i Halden.

AV LINE KONSTALI
FOTO WWW.FOTOGRAFMONA.COM

"Rekk opp hånden alle de som har ADHD." I en klasse er det vanligvis 1-2 personer som har diagnosen. I dette tilfelle er det motsatt. Pernille snakker engasjerende om hvordan det var å vokse opp med ADHD uten å vite det. En salig blanding av fakta, diagnosekriterier, galgenhumor og alvor. Forsamlingen lytter intenst og kjenner seg igjen i virkeligheten hun beskriver.

Pernille var ikke som andre barn. Hun hadde en medfødt sårbarhet. Inni kroppen svirret planeten Uro. Drivkreftene hun bar med seg var enten hennes beste venn eller verste fiende. "Vi flagger våre suksesshistorier, og skjuler det vanskelige med å leve," sier hun engasjert. Hun ønsker å nyansere bildet. ADHD kan være destruktivt og i visse tilfeller direkte farlig, men får man all energien over på riktig spor, kan også ADHD være en viktig drivkraft.

ET LIV MED
KONSTANT URO
I 2006 ga hun ut boken
Hyper – en beretning om
uro. I en lang periode
hadde hun skrevet
artikler for ADHD-
foreningens magasin
Stå på! under
pseudonymet Rita Linn.

En morgen våknet hun til kronikken Kjemisk krigføring mot ADHD i Aftenposten. Kronikkforfatteren Gunnar Gjengset hadde selv ADHD og var kritisk til å medisinerer bort symptomene på denne diagnosen. Pernille ble provosert og skrev kronikken Mitt liv med ADHD.

I kronikken beskriver hun hvordan det er å leve med en medfødt uro, hvordan det føles å være en av de "kreativt gale."

"Av hensyn til at jeg har barn med samme diagnose, kan jeg ikke stå frem. Ikke foreløpig. Men jeg går med et foster under bringen. Et foster jeg skal nære og føde og til sist stolt holde opp for hele verden. Når jeg er rede. Og når

verden er klar til å ta imot, skal barnet skrike så det høres. Det skal hjelpe oss med å sortere. Sette alt i system. Den kreative galskapen. Kunstnersjelen. Tilbøyeligheten til avhengighet. Angst. Uro. Hyperaktivitet. Dette barnet heter ADHD."

Fra denne dag startet en ny epoke i Pernilles liv. Hun ble kontaktet av Damm forlag som lurte på om hun var interessert i å skrive en bok om hvordan det er å vokse opp med ADHD. Hyper var den gang et viktig bidrag til samfunnsdebatten. Den solgte over 5000 eksemplarer og ble også utgitt i Sverige. Pernille var den første kvinnen som sto frem med ADHD i Norge.

DIAGNOSTISERING AV SAMFUNNET?

"Hvorfor er vi så redd for diagnoser?" spør Pernille. Etter hennes mening er en diagnose bare et verktøy til å finne rettesnoren for hvordan man skal leve livet bedre. Å la barn med udiagnostisert ADHD gå ute i samfunnet, er som å hamre en skrue inn i veggen med en hammer. Dersom barnet får diagnosen, vil de fleste forstå at skrutrekker er bedre. "Hvis vi i vårt samfunn hadde vært litt mer åpne for at folk er forskjellige, tenker forskjellig, oppfatter og forstår ting ulikt ville det være lettere for mange. Det er viktig at ethvert menneske får utvikle seg på sine premisser. Med eller uten en diagnose." Dette er et tema hun brenner for.

DESTRUKTIV SELVMEDISINERING
Som 14-åring oppdaget hun den selvmedisinerende effekten av

alkohol. Den pliktoppfyllende, skoleflinke jenta drakk i smug for å døyve indre uro. Etter hvert utviklet hun også anorektisk atferd. Den destruktive avhengigheten var der for å døyve uroen som konstant forstyrret henne. Hun er provosert over at enkelte har så sterke meninger mot medisiner av Ritalin på barn og ungdom. Hvem ville tatt fra et barn med diabetes insulinen og si at de måtte "ta seg sammen?" Slike spørsmål tar hun opp i kronikken. Også anoreksia og selvskading kan være en slags medisiner mot ADHD fordi det handler om å få en opplevelse av å ha kontroll på noe når alt annet synes så kaotisk. "Det er viktig at det må være opp til hver enkelt selv å bestemme om de vil bruke medisiner eller ikke. Det er også viktig at foreldrene til barn med ADHD får riktig informasjon om hvordan medisinen fungerer. I noen tilfeller passer det med medisin, i

andre tilfeller ikke. Mitt budskap er at det må bli en større toleranse for at medisiner fjerner en del negative symptomer som mennesker med ADHD har. Det kan være store "bivirkninger" ved ikke å medisinere, også!"

FOR VELLYKKET

Pernille kunne ha valgt å stå frem med suksesshistorien. Om jenta som spilte piano så bra at hun ble med i spillekonkurranser. Eller om hennes journalistiske karriere. Hun valgte å vise det som var vanskelig. At hennes medfødte sårbarhet førte til at hun taklet livets små utfordringer dårligere enn andre. "Det er viktig for meg å stå frem som et forbilde. Da må jeg også vise at livet ikke er perfekt. Ellers ville jeg miste troverdighet, og kanskje ville ikke budskapet mitt bli like sterkt. Det er ingen dans på roser å leve et liv med ADHD." Noe av grunnen var også at så mange påpekte

at hun var "for vellykket" til å ha ADHD. Hun er derfor opptatt av å spre informasjon om at mennesker med ADHD kan oppføre seg svært forskjellig. "Har du møtt en person med ADHD, så har du bare møtt en person med ADHD."

FORSONING OG DET Å TILGI SEG SELV

Pernilles liv med ADHD har ikke akkurat vært enkelt. Hun har strevet mye med å tilpasse seg samfunnet. Likevel ønsker hun seg ikke et annerledes liv. Hun har en kreativ evne som har ført henne dit hun er i dag. Dessuten har hun fått 3 fantastiske barn som hun elsker høyt. "Jeg er opptatt av at barna mine skal føle seg elsket og verdifulle. Det har vært min viktigste oppgave som mor," sier hun. Da hun fikk diagnosen klarte hun endelig å forsone seg med seg selv. Hun så seg selv, sin barndom og ungdomstid med helt nye øyne.

POSITIVT AT UTVIKLINGEN GÅR FREMOVER

I foredraget beskriver hun litt om hvor vanskelig det var for henne å kjempe mot systemet da hun utredet sine to sønner for mulig ADHD. Hun har som mor møtt mange fordommer både fra lærere og i andre offentlige instanser. Hun mener at økt kunnskap om diagnosen vil gjøre hverdagen enklere – både for barn med ADHD og deres foreldre. Derfor blir hun glad når hun holder foredraget sitt. Hun sprer kunnskapen hun selv hadde trengt da hun var yngre, og er lettet over at kommende generasjoner får den omsorgen og hjelpen hun savnet.

De Glemte Kvinner på Sri Lanka

– Et samarbeidsprosjekt mellom Norges Kvinne-

I 2003 startet vi kontosamarbeidet til fordel for de Sri Lankesiske kvinnene i Nest-prosjektet. Konseptet kalles støttekontosamarbeid og går kort og godt ut på at norske sparere oppretter en sparekonto – De Glemte Kvinner på Sri Lankakonto og sparer valgfritt beløp der.

På sparepengene får kunden rente som på vanlig konto, samt at Cultura Bank gjør et påslag tilsvarende 1,5% av sparebeløpet som vi gir til prosjektet. På denne måten skaper vi dobbel gevinst: sparing for kunden og gaver til prosjektet. I tillegg skapes en forbindelse mellom innskyter og kvinnene i prosjektet som kan være verdifull.

Ulempen med prosjekter som finansieres via bistandsmidler er at

prosjektperioden er avgrenset. Ofte vil prosjektene ha behov for bistand også etter at prosjektperioden er over, og vi erfarer at sparepenger på støttekonti er stabile og vil kunne generere større eller mindre beløp til prosjektene ettersom hvor mange sparere som sparer.

Cultura Bank har støttekontosamarbeid med fem andre organisasjoner: WWF Norge, Regnskogsfondet, Framtiden i Våre Hender, Redd Barna og Naturvernforbundet. De er alle

CULTURAPRISEN TIL ISANDI

ÅRETS CULTURAPRIS GIKK TIL ISANDI

I sin tale ved overrekkelsen sa banksjef Lars Hektoen blant annet: Cultura Bank har i sin formålsåpagraf at de som får lån i banken skal drive sin virksomhet ut fra hensynet til mennesker, natur og

sosial rettferdighet, alle mennesker er likeverdige og har de samme rettigheter. Dessverre er ikke verden slik. Verden er urettferdig, og det er vår plikt å gjøre noe med det.” Isandis målsetting er rettferdig handel. Bedriften har nå i 10 år gjennomført tiltak som bidrar til en

Kvinner og mental helse – Nest-prosjektet på Sri Lanka

Norges Kvinne- og Familieforbund etablerte allerede i 1974 et internasjonalt utvalg. Organisasjonen opplevde en stadig økende interesse for informasjon om ulandsproblemer og internasjonale kvinnespørsmål. Med økt informasjon kom også raskt ønsket om handling og allerede i 1975 kom de første hjelpeprosjekter i gang. Mange prosjekter er det blitt gjennom disse årene.

Nest og Norges Kvinne- og Familieforbund har samarbeidet siden 1986 og historien om starten på Nest er kort fortalt dette: Da Sally Hulugalle og Kamini de Soysa første gang gikk inn

porten til Unit 2 ved Mulleriyawa Hospital i 1984 fant de nærmere 1200 kvinner som var innesperret – senere kalt ”The Forgotten Women”. Disse to kvinnene startet umiddelbart en besøkstjeneste sammen med ytterligere fem andre kvinner. Men det ble helt åpenbart at arbeidet krevde atskillig større ressurser. Sally Hulugalle henvendte seg til Den Norske Ambassaden i Colombo hvor hun fikk opplyst at Norges Husmorforbund var en mulig samarbeidspartner til et prosjekt om kvinners mentale helse på Sri Lanka. Penger til prosjektet ble samlet inn og organisasjonen Nest ble stiftet. Hovedmålsetningen med samarbeidet er å sikre kvinner som behandles for mentale lidelser slik at de får faglig hjelp og forhindre brudd på menneskerettigheter, gjennom etablering av et kommunebasert støtte- og helsesystem.

Nest arbeider gjennom et bredt

nettverk av helsearbeidere og jordmødre i åtte av Sri Lankas distrikter, som de underviser i mentalhelse, samt kjønnsrelaterte sykdommer og reproduktiv helse og rettigheter. De jobber også tett med tradisjonelle jordmødre og ”healere”. Nest mottar støtte fra lokale bidragsytere, men er sterkt avhengige av utenlandske givere. De har blant annet mottatt støtte fra Norad, NOVIB; UNICEF, CIDA og SIDA.

Nest har også etablert et ”half way home” opplegg for kvinner som er erklært mentalt syke. Pr. i dag har Nest kontakt med nesten 900 kvinner som er stengt inne på langtidssavdeling i mentalsykehus - UNIT 2 på Mulleriyawa Mental Hospital. Flertallet av kvinnene er brakt dit av sine ektemenn, som erklærer dem vanskelige og umulige. De utnytter på denne måten at helsetjenesten er gratis i Sri Lanka. Samtidig trenger en kvinne sin

ankakonto

og Familieforbund og Cultura Sparebank

bygget over samme lest og for 2008 ga Cultura Bank kr. 144 000,- til organisasjonene til sammen. Kvinne- og Familieforbundet fikk 2800,- til Sri-Lankaprojektet, men med så stor medlemsmasse som forbundet har, så tror vi grunnlaget er adskillig større enn de 22 opprettete kontoene skulle tilsi.

Hvordan blir man støttekontosparer?

Gå til www.cultura.no og trykk "bli kunde" og følg instruksjonene eller ta kontakt med Cultura pr. telefon. Se faktaboks.

CULTURA BANK:

- Sparebank siden 1997.
- Finansierer samfunnstjenlige prosjekter som fornybar energi, omsorgsprosjekter, frie skoler, produksjon, foredling og distribusjon av økologiske produkter, miljøvennlig bygging osv.
- Full åpenhet om hva innskuddsmidlene lånes ut til.
- Banken har en etisk- og miljøprofil og tilbyr vanlige banktjenester til kunder over hele landet.
- Se mer på www.cultura.no eller kontakt oss på telefon 22995199 for mer informasjon.

mer rettferdig handel mellom fattige og rike land. Dette er åpenbart en bedrift som har en målsetting der økonomisk avkastning i seg selv ikke er et mål, men et middel til å realisere en samfunnsnyttig virksomhet. Bedriften har også gjennomført en rekke miljøtiltak. Et viktig

tilleggsponng er at lederen, Kjersti Lie Holtar, driver et aktivt bevisstgjøringsarbeid om hva rettferdig handel virkelig innebærer. Med sin gode kjennskap til Afrika vet hun mye om hva som kan gjøres som kan ha en positiv effekt der."

Ønsker du å lese mer om Isandi? se: www.isandi.no

formynders (mann eller far) underskrift for å kunne bli erklært frisk eller for å bli utskrevet. Kvinnene får ingen adekvat behandling, de får dårlig stell og mat. Til tross for at ledelsen ved sykehuset har motarbeidet Nest sin virksomhet for å hjelpe disse kvinnene, har det lyktes Nest å få ut og hjelpe mange av dem.

I tre år var Nest utestengt fra sitt hjelpearbeid ved langtidsavdelingen ved Mulleriyawa Sykehus – UNIT 2. Nest er imidlertid nå i full virksomhet igjen for å hjelpe kvinnene ved UNIT 2 til en bedre tilværelse.

Bildene fra Sri Lanka er lånt fra <http://nestsrilanka.com>.

Noen tanker om:

Nødhjelp, bistand, giverglede

Før jul kom det et nødrops om hjelp til meget fattige medsøstere i Albania. De hadde lite og ingenting å sette inn for å skape jul, hadde knapt nok til salt i maten, som vi sier.

Av ANNA SOLBERG

Det var tidligere forbundsleder Elisabeth Rusdal som formidlet nødrosen til sine kontakter. Til hennes store forbauselse kom det inn uventet mange penger for at våre kontakter i Albania skulle kjøpe inn mat til julepakker for trengende medsøstere. Mye penger kom fra folk hun overhode ikke hadde kjennskap til. Flott var det at så mange penger kunne sendes til Albania.

På vårt internasjonale seminar i høst fikk vi gjennom besøket fra partnerorganisasjonen i Albania vite at det står utrolig dårlig til og at folk sulter og lider nød. Det er så lett å glemme at vi har forhold som dette i Europa og ikke bare i Afrika som vi kjenner så godt gjennom årelangt samarbeid.

Når nøden banker på vår dør, gjør den noe med oss og vi responderer med å gi litt for å avlaste vår konstant dårlige samvittighet om verdens elendighet.

Dette er et generelt fenomen, også innen bistanden, som jo er innsats over tid for å hjelpe folk på ulike måter på lengre sikt. I våre forestillinger rommer bistand så mangt og ikke alltid noe positivt. Dette er det faktisk også god grunn for når en ser alle de negative oppslag om at Norge setter inn millioner i prosjekter som ikke gir noe igjen for pengene, bortsett fra at en del folk høyt oppe i systemene i mottakerlandene beriker

seg selv og sine egne i stor utstrekning. Det gjør oss mildt sagt lite positive til bistand i sin alminnelighet.

Sammen med mange andre frivillige organisasjoner driver K&F prosjekter som ofte motbeviser påstandene om korrupsjon og missbruk av penger. Våre medlemmer skal være sikre på at de pengene som blir gitt til prosjektene våre kommer de grupper til gode som de er tiltenkt. Som medarbeider i prosjektkomiteen kan jeg med hånden på hjertet si at slik er det. De pengene som er satt inn av dere har utrettet utrolig mye positivt sammen med trofaste medarbeidere ute og hjemme. Uten at vi har kompetente folk til å arbeide med prosjektene i alle ledd, vil en ikke få utrettet noe. Uten at forbundet kan stille med de såkalte egenandeler, vil vi heller ikke kunne få penger fra det offentlige. Forholdet mellom forbundet og NORAD er 10 % til 90 %. I mange år har vi måttet innrette oss etter det vi har kunnet få inn fra lag, kretser og medlemmer. Det er derfor deres innsats her er så viktig. Vi som ser behovene for økte budsjetter, vet at vi kunne få utrettet så mye mer dersom vi hadde kunnet reise mer penger selv, eller egenandeler som det heter.

I prosjektene våre har vi høye mål for å kunne nå kvinner på grasrota, d.v.s. alminnelige kvinner i bygd og by som strever med å forsørge barna sine. Deres utgangspunkt er av ulike årsaker svært dårlig. Mange har ikke fått særlig skolegang eller annen opplæring som kan gjøre dem i stand til å forsørge seg selv. Dette fører til stor avhengighet av mannens samarbeids vilje og lojalitet. Den er som bekjent ikke stor, så kvinnene må stole på seg selv og det de kan makte. Det er det våre prosjekter dreier seg om: å gi hjelp til selvhjelp slik at de på lengre sikt blir i stand til å leve av et arbeid som kan skaffe inntekter. Jeg

pleier å fortelle våre partnere at vi ikke er der for å gi dem mat, men for at de skal lære seg å dyrke eller skaffe seg maten selv ved hjelp av egen innsats. Det er dette vi kan karakterisere som bistand.

Nødhjelp er å gi en sekk med mel eller et telt og noen ulltepper for at folk skal overleve. En nødhjelpsperiode strekker seg over relativt kort tid og gjør ikke folk i stand til å hjelpe seg selv. Hva så? For oss som gi vere er nødhjelp noe vi gjør for å dempe vår egen samvittighet for det ubehagelige faktum som ligger der ute et sted. Når bare avisene og TV har sluttet å omtale saken, glemmer vi hele greia, helt til en annen tragedie får oss på tuppet igjen. Slik er vår verden.

Alle verdens bistandsapparat ser ut til å lukke øynene for de langsiktige tiltak som kunne gjøres for å unngå store sult katastrofer som med jevne mellomrom hjemsøker den tredje verden. Det er derfor de gjentar seg, at ansvarlige myndigheter ikke tar fatt i årsakene til at avlinger svikter, og da mener jeg ikke bare klimaendringene. De har ikke vært villige til det, delvis fordi rike land har hatt så store matforsyninger som de gjerne ville bli kvitt, og helst til en svært god pris. Det har vært i egen interesse å holde nede både kunnskap og produksjon i utviklingsland for at de selv skulle få solgt sine produkter. Så kyniske har vesten vært i sin utenrikspolitikk. Ikke mye å være stolte av, nei.

Min mann snakket med en småbruker kvinne på sitt siste besøk i Uganda i november, i et lignende prosjekt som K&F har. Det har vært stor tørke i Øst Afrika sist år. Frø og innsats med såing og jordbearbeiding var stort sett forgjeves. Hun var helt fortvilt for de ikke hadde mat. Hvor skulle hun skaffe mat fra uten penger og uten regn? Ja hva skulle hun gjøre?

de og solidaritet

Fattige albanske barn.

Hun er selvfølgelig ikke alene om problemet. Når bare mange nok er døde som resultat av situasjonen, kommer overskriftene til å ramme oss atter en gang om nød og elendighet.

I våre små prosjekter setter vi inn penger for å hjelpe blant annet småbrukerkvinner til kunnskap om jordbruket sitt for å øke produksjonen av mat med god næringsverdi og på lengre sikt gjøre dem i stand til å få inntekter av overskuddet i produksjonen. I tillegg får de lære nyttige ting for å forbedre hele sin livssituasjon som setter dem i stand til å ivareta sine interesser på en bedre måte. Gjennom prosjektene vil vi forhindre at kvinner skal ende opp i en nødhjelpssituasjon som tvinger dem ut

i prostitusjon eller farlig avhengighet av andre.

Det er her solidariteten kommer inn, dette å kunne sette seg inn i andre menneskers livssituasjon og prøve å gjøre noe med den. Gjennom våre prosjekter hjelper vi mange kvinner. Alt i alt er det helt utrolig hva vi får til gjennom innsatsen. Det er flott å se at våre medlemmer trer til i nødhjelpssituasjoner, men husk at den form for bistand vi i vårt forbund kan gi, forebygger nød og skaper forandring og utvikling i lokalsamfunnene. Dette er viktige argumenter for å fortsette med bistand.

Det å se at det nytter, gir glede og inspirasjon til å fortsette prosjektarbeidet. Vi må ikke være oss

selv nok og tenke at vi har mer enn nok av problemer som skal løses i Norge. Det har vi, men vi har også helt andre muligheter for å ta tak i dem. Gjennom blant andre K&F kan vi arbeide med saker som vi ser trengs nasjonalt og lokalt. La oss samle oss om slike oppgaver, men ikke glemme våre medsøstere som sårt trenger vår solidaritet gjennom bistand. De trenger oss og vi trenger dem. Vår form for bistand er ikke enveiskjøring. Det er en utveksling av kunnskaper, erfaring, solidaritet og vennskap av stor verdi. La oss fortsette med det i de kommende år.

KF Nettlag Unge Mødre

Vi er en gjeng unge kvinner som har fått øynene åpnet for Norges Kvinne og Familieforbund. Siden unge mødre ofte har et svakt nettverk, fungerer internett som en fin rekrutteringsarena for oss. Der møtes vi og deler alle gleder og sorger. Felles for alle er vel at vi ønsker å gjøre det beste ut av livene våre – og det beste for våre barn.

Det er klart at nettsidene våre gir oss en mulighet til å komme sammen og skape det nettverket vi savner i det virkelige liv, men noe særlig politisk innflytelse vil det jo ikke gi oss. Derfor var det en stor glede da Vøyenenga KF arrangerte en egen tur for oss. Emma Gjestehus ligger i Bærum, og var tidligere institusjonen Emma Hjort. For en billig penge får du et koselig opphold i rolige og naturskjønne omgivelser. Det gjorde godt for kropp og sjel og barna kunne møte andre barn å leke med.

Vi tok opp ulike temaer på turen. Toril Gravdal kurset oss i forbundets historie og hvordan vi kan jobbe med våre saker basert på det fastsatte prinsippprogrammet. Anna Sigriddatter Heen kom og fortalte hvordan vi kunne starte inspirasjonskurs for unge mødre via Populus. Det sådde en del tankekorn inni flere av oss, og vi kom frem til mange kreative og gode ideer.

Marianne Barsøe, lagleder i Vøyenenga kvinne- og familielag,

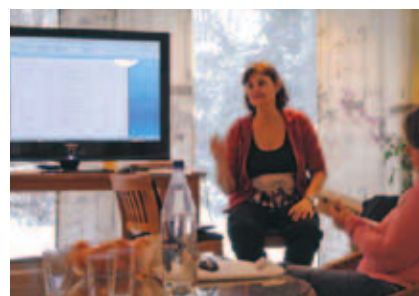

ønsket å snakke litt med oss og hvordan vi jobber for at andre unge mødre skal få en bedre hverdag. Hun fikk med seg et foredrag som Amatheaansatt Bente Nymoen hadde om selve stiftelsen og hvor viktig det er at kvinner som blir gravide utenfor normen får riktig veiledning i tilknytning til om de skal ta abort eller ikke. Elisabeth Stuberg Nielsen: kretsleder i Oslo krets, Bjørn Nielsen: medlem og inspirator, var også tilstede. Elisabeth fortalte litt om hvordan Oslo Krets fungerte, siden Nettlaget vårt er registrert i dette området. Vi følte oss virkelig ivaretatt og velkommen.

Per Rune Hollup, leder av ”K&F nettlag – holdbart liv”, holdt et foredrag om 100-årsmålene og hvordan vi via internett kan knytte kontakter og starte idealistiske prosjekter. Budskapet gikk rett inn, siden vi allerede er en generasjon som er ganske ivrige på nettet.

Alt i alt – en veldig fin tur. Den har inspirert oss og motivert oss til å jobbe videre med saken vi kjemper for. Vi ønsker å bruke forbundet til å få til følgende prosjekter:

- 1) Et eget mødre hjem for unge mødre.
- 2) Inspirasjonskurs og samtalegrupper for å styrke unge mødre i morsrollen og i hverdagen som studentmamma.
- 3) Å arrangere treff og sosiale sammenkomst for unge foreldre.

Tid er penger?

En mann kom sent hjem fra jobb, trøtt og irritabel. Ved døren ventet hans 5 år gamle sønn.

Sønn: Pappa, kan jeg spørre deg om noe?

Far: Selvfølgelig. Hva lurer du på? svarte mannen.

Sønn: Pappa, hvor mye tjener du i timen?

Far: Det har du ingenting med! Hvorfor spør du om sånt? spurte mannen sint.

Sønn: Jeg har bare lyst til å vite det. Kan du ikke være så snill å fortelle meg det?

Far: Hvis du absolutt må vite det, så tjener jeg 250 kr. i timen.

Sønn: Åhh, sa sønnen og kikket ned i gulvet. Kan jeg få lov til å låne 100 kroner av deg? Faren ble rasende.

Hvis den eneste grunnen til at du vil vite hvor mye jeg tjener, er for at du kan gå ut og kjøpe deg en idiotisk leke eller annet tull, da kan du marsjere rett inn på rommet ditt og legge deg. Tenk over hvilken egoist du er! Jeg jobber ikke flere timer hver

eneste dag for slik barnslig frekkhet! Sønnen gikk stille til rommet sitt og lukket døren.

Mannen gikk og satte seg i stolen og ble mer og mer irritert over sønnens frekke spørsmål. Hvordan våger han å spørre om hvor mye jeg tjener bare for å få penger?

Omtrent en time senere hadde mannen roet seg og begynte å tenke seg litt om: Kanskje guttungen virkelig trengte de 100 kronene for å kjøpe noe han trengte, og dessuten maste han svært sjelden om å få penger. Mannen gikk til guttens soveroms dør, banket på og åpnet. Sover du, gutten min? spurte han. Nei, pappa, jeg er våken, svarte gutten. Jeg har tenkt meg litt om og kanskje jeg var litt for streng mot deg, sa mannen. Det har vært en lang dag og uheldigvis tok jeg sinnet mitt ut på deg. Her er de 100 kronene du spurte om å få låne

Gutten satte seg straks smilende opp og ropte: Tusen takk, pappa! Så stakk han hånden innunder puten og dro frem noen krøllete sedler. Da mannen så at sønnen allerede hadde penger, begynte han å bli sint igjen.

Sønnen telte pengene sakte og kikket opp på faren. Hvorfor skulle du ha flere penger når du allerede har? murret faren. Fordi jeg ikke hadde nok, men nå har jeg det! svarte sønnen. Pappa, nå har jeg 250 kroner. Kan jeg få lov til å kjøpe en time av tiden din, for da kan du komme hjem en time tidligere i morgen og spise middag sammen med oss? Faren var knust. Han la armene rundt sønnen sin og ba om forlatelse.

Dette er bare en kort påminnelse til alle som jobber mye. Vi skal ikke bare la tiden renne vekk uten å være sammen med de som virkelig betyr noe for oss, de som står oss nært. Vær så snill og husk på å spandere tid verd 250 kroner på noen du virkelig bryr deg om. Hvis vi dør i morgen, vil bedriften vi jobber for kunne erstatte oss i løpet av få timer; men familie og venner vi forlater, vil savne oss resten av livet.

Teksten har ukjent forfatter. Den gikk Norge rundt via mail og facebook og har et viktig budskap i dagens samfunn.

FEIL UTLYSING AV REISESTIPEND FOR VERVING

BLAD NR 4/2009 SIDE 33 SAMT I LAGSUTSENDELSE JANUAR 2010.

FØLGENDE ER KORREKT UTLYSING AV REISESTIPEND

Det deles ut kr 10 000 i reisestipend fra internasjonalt utvalg til det lag/medlem som verver 10 eller flere medlemmer til K&F.

VILKÅRENE FOR Å OPPNÅ STIPEND ER:

- Antall vervede medlemmer (gjelder ikke juniormedlemskap) må være 10 eller flere og medlemskontingent for disse må dokumenteres innbetalt.
- Verving kan gjøres av enkeltmedlem eller lag. Dersom et lag vinner, er det laget som avgjør hvem som reiser.
- Verveperiode er fra 1 januar 2010 til 31 mai 2010.
- Ved likt vervetall avgjøres vervepremien ved loddtrekning.
- Stipendets størrelse Kr 10 000.

Bruk denne sjansen til å verve nye medlemmer og i tillegg få mulighet til prosjektbesøk.

FOR YTTERLIGERE OPPLYSNINGER TA KONTAKT MED LEDER AV INTERNASJONALT UTVALG.

Utprøving av ny kreftbehandling

Flere kreftpasienter opplever at dagens standardbehandling ikke lenger har noen virkning. Da kan utprøvende behandling bli aktuelt.

Utprøvende behandling er nye typer kreftbehandling som testes ut på mennesker for første gang. Forskningen er tidskrevende og pågår gjennom flere faser.

– Når vi oppdager lovende forsøk i laboratoriet, vurderer vi om resultatene er så bra at vi kan gå over til å teste dette på mennesket, sier professor i Utprøvingssenheten på Radiumhospitalet Steinar Aamdal.

Det er kreftpasienter som ikke lenger har effektiv kreftbehandling som kan bli med på slik utprøvende behandling.

– Begrunnelsene de fleste som sier ja har er at dette er deres siste sjanse til å få hjelp og vil prøve noen av de helt nye behandlingene. Andre vil være med på forskningen for å yte noe tilbake til samfunnet og til de neste generasjoner, sier Aamdal.

Ikke alle kreftpasienter kan få tilbud om å bli med på utprøvende behandling. Er pasienten for syk vil ikke medisinen fungere slik den skal, og kan gi mer bivirkninger enn hos pasienter som ikke er så syke.

ETISKE DILEMMAER

Det er mange etiske utfordringer som er knyttet til slik forskning. Er pasientene i stand til å forstå hva det

innebærer og dermed bestemme om de skal være med eller ikke? Har de for store forhåpninger til at denne behandlingen skal helbrede dem? Utelukker man noen til fordel for andre?

– Det er viktig at pasientene får en nøye innføring i hva dette dreier seg om, og at de får nok tid til å tenke igjennom om de vil si ja til å bli med på utprøvende behandling. Alle som sier ja blir informert om at de kan trekke seg når som helst i forløpet, sier Aamdal.

Utbyttet for de som er med på utprøvende behandling kan være direkte knyttet til kreftsykdommen, ved at sykdommen stabiliseres og i noen

– Kjempemoro å være med i Kraft

I mars 2010 er det tid for en ny innsamlingsaksjon for Kreftforeningen. Krafttak mot kreft er avhengig av mange frivillige hjelpere til å være bøssebærere og komitéledere.

AV: MARTE GRÅBERG

FOTO: MARIT-RANDI GRANSETH

ANNE CATHRINE HEIER

KOMITÉLEDER

Anne Cathrine Heier fra Hadeland har stilt opp for Kreftforeningen før, og er klar igjen i år. Anne Cathrine var komitéleder både i 2008 og i 2009. Første året ble hun utfordret av Kreftforeningen til å stille som komitéleder da hun meldte seg som bøssebærer.

– I tillegg til at Kreftforeningen er avhengig av å få frivillige til å stille opp å være bøssebærere, må vi også ha noen til å organisere bøssebærerne. Da Anne Cathrine meldte seg som bøssebærer, og vi manglet en komité i hennes område, utfordret jeg henne til å ta jobben, forteller aksjonsleder i Krafttak mot kreft, Morten Wien.

Utfordringen tok hun på strak arm, og selv om komiteen kom litt sent i gang, fikk de et godt resultat per bøsse. Cirka 65 000 kroner ble samlet inn av 22 bøssebærere.

Året etter fikk de bedre tid til planlegging og rekruttering, og resultatet ble langt høyere. 200 bøssebærere fikk til sammen inn 245 000 kroner. Anne Cathrine er strålende

fornøyd med innsatsen til alle bøssebærerne som trosset glatt føre og ruskevær.

– Dette er kjempemoro å holde på med. Mange av dem du møter når du kommer med bøssemannen er positive og takker for innsatsen. Jeg er blitt kjent med mange nye mennesker som deler det samme engasjementet som meg, sier Anne Cathrine.

– Vi er mange som har erfaringer knyttet til kreft enten direkte eller indirekte, og som ønsker å bidra med det vi kan gjøre. Når det gjelder målsetting og resultat for neste år, håper jeg å få til en heldekkende dør til døraksjon i tre kommuner, og å slå fjorårsresultatet selvfølgelig, legger hun til med et smil.

– MULIGHET TIL Å BIDRA

At alle skal få mulighet til å bidra for en god sak, er noe Anne Cathrine synes er viktig. Hun kommer derfor til å ta flere områder neste år dersom det viser seg at nabokommunene ikke blir dekket av andre.

sjeldne tilfeller går tilbake. Men oftest viser undersøkelser at det har en indirekte virkning ved at den som inngår i studiene opplever større trygghet i sin situasjon og blir fulgt opp av helsepersonell på en god måte.

– Jeg mener det bør være en rett for de pasientene som ønsker det, å få muligheten til utprøvende kreftbehandling, uavhengig av hvor de bor i landet og deres økonomiske status, sier Aamdal.

Professor på Radiumhospitalet Steinar Aamdal forteller at det gjøres relativt få slike studier i Norge. Radiumhospitalet er det eneste stedet i landet det er en egen enhet for utprøvende kreftbehandling.

TEMA FOR NESTE ÅRS KRAFTTAK MOT KREFT

Kreftforeningens årlige innsamlingsaksjon, Krafttak mot kreft, skal ha utprøvende behandling som tema. Innsamlede midler fra Krafttak mot kreft 2010 vil føre til flere prosjekter med utprøvende behandling. Dette vil igjen gi bedre kreftbehandling – raskere.

Utprøvende behandling betyr en ny sjanse for den enkelte, og bedre behandlingsmetoder for oss alle.

Les mer om Krafttak mot kreft og temaet på www.krafttakmotkreft.no

STEINAR AAMDAL

PROFESSOR PÅ RADIUMHOSPITALET

Krafttak mot kreft

– Det er mange som har et nært forhold til kreft og ønsker å bidra. Mange mangler initiativet eller selv tilliten til å tro at de kan gjøre en forskjell, men blir de spurt, er det utrolig mange som stiller opp, sier hun.

UTPRØVENDE BEHANDLING

Temaet for årets innsamlingsaksjon er «Utprøvende behandling». Pengene som samles inn under aksjonen gir en ny sjanse for kreftpasienter som opplever at behandlingen ikke lenger fungerer. For dem kan det eneste håpet være nye behandlingsformer som fortsatt er under utvikling. Dette betyr en ny sjanse for den enkelte og bedre kreftbehandling for oss alle.

– Temaet er veldig spennende og et viktig satsingsområde. Det kom ikke for tidlig, for å si det sånn, sier Anne Cathrine. – Men uansett hvilket tema man velger innenfor kreftområdet, er det viktig å støtte kreftsaken. Det er ikke temaet som er avgjørende for om jeg bidrar eller ikke, legger hun til.

EN KLAR ANBEFALING

Anne Cathrine har anbefalt flere å engasjere seg i innsamlingsaksjonen.

– Jeg føler at jeg bidrar med noe viktig, og blir alltid møtt med så mye positivitet. Man får mye energi og engasjement tilbake når man engasjerer seg. Det er heller ikke så mye jobb å bli med på noe sånt, det er i hvert fall lite i forhold til det man får igjen, sier hun.

For å nå ut til alle som vil gi penger til Krafttak mot kreft, trenger vi bøssebærere i uke 10 og 11. Bli med på en hyggelig dugnad i et par timer. Sammen skaper vi håp.

**SEND "BØSSE" TIL 2242, GÅ INN PÅ
WWW.KRAFTTAKMOTKREFT.NO ELLER RING 07877.
BLI MED PÅ KRAFTTAK MOT KREFT!**

K&F's beredskapsutvalg

Inviterer alle kvinne- og familiemedlemmer til beredskapsseminar

LØRDAG 20. OG SØNDAG 21.03.10 i BERGEN

Seminaret vil vare fra ca. kl. 11.00 lørdag til ca. kl. 16.00 søndag.

PROGRAMMET

Vi er avhengige av når det passer for folk i militæret og utenriksdepartementet, men det vil bl.a. bli forelesninger i:

- FN konvensjon 1325 v/ utenriksdepartementet
- Arbeidet som gateprest/ Psykisk helse v/ Thor Brekkeflat, prest i Bergen
- Samfunnsberedskap v/ Folk og Forsvar
- KFB / Finn meg v/ beredskapsutvalget
- Sjøforsvaret v/repr. fra Haakonssvern
- Omvisning på Basen og event. tur med fregatten

Vi håper mange K&F medlemmer og alle interesserte kan komme.

Det er anledning til å delta bare en av dagene.

Mer informasjon og endelig invitasjon vil bli sendt landsstyret, alle kretsledere, organisasjonene i KFB (Kvinner Frivillige Beredskap) og andre så snart vi får avklart mer med militæret. Sett av helgen, og bruk studiekasser til dekking av reise- og seminarutgifter!

PRIS FOR SEMINARET ER KR. 500,-

Innbetaling skjer på seminaret. Vi minner om reisefordelingsordningen.

Ber vi om påmelding så snart som mulig og innen 01.03.10

til Anne – Lise, Bjarnhild eller Anne – Sophie.

TA GJERNE KONTAKT MED EN AV OSS PÅ TELEFON ELLER MAIL:

Anne-Lise Johnsen: A: 71 29 61 84, P: 71 29 81 56, kirkeverge@eideprestegjeld.no

Bjarnhild Hodneland: P: 55 18 64 93, 928 93 155, bhodneland@gmail.com

Anne-Sophie W. Bondeson: 958 98 711, bondeson@yahoo.no

Beredskapsutvalget

BRUKTBOKBUTIKK

Grindvoll og Lunner KF lag har drevet loppemarked i mange år. Vi har etter hvert blitt så få medlemmer at vi besluttet å ikke ha flere loppemarkeder og ga bort alle loppene til noen andre. Vi beholdt bøkene for vi hadde ganske mange. Et av våre medlemmer bor ganske sentralt i kommunen og hun har uthus med mange rom. I ett av dem har vi innredet bruktbokbutikk. 2 av oss hadde en del pent brukte hyller som vi monterte opp og vi fikk hjelp fra den lokale jernvarebutikken med litt vi trengte deriblant en rest gulbelegg, et gammelt dørhåndtak osv. Plakater tigget vi til oss i matvarebutikken. 26 november åpnet vi med kanapeer og hvitvin til de som kom innom. Vi solgt en del også.

Lokalradioen har gratis informasjon om oss og i lokalavisa har banken egen annonsespalte hver 14 dag og der får vi være med en stund fremover.

Vi står i butikken på skift og har åpent en dag i uken. Vi har jo ikke holdt på så lenge men det ser ut til at det er et populært tiltak. Hvis det går bra skal vi vurdere å ha lengre åpent.

Vi tenkte å prøve å få til en ny trend: at en kan gi bort brukte bøker, f.eks som vertinnegave istedenfor blomster, eller bursdagsgave til en lesehest, det gjør jo ikke noe om boken er lest fra før, alle bokstavene er jo der.

Dette er mye mindre slitsomt enn loppemarked, vi er fortsatt miljøvennlige og vi får inn penger til laget.

Hilsen oss i Grindvoll og Lunner KF

BESTEMORS KJØKKEN

AV SOLVEIG JOHANNE GRØNSTØL

Eitt av mine beste barndomsminner er bestemors kjøkken. Det var ein oase for ei lita jente som meg. For hos bestemor fekk vi utfolde oss. Der fekk vi male akvarell, lage trolldeig, bake bollar og male på silke, og vi fekk lage fiskekaker, og filitere fisk. Og av og til fekk vi hente ned dei gamle kjolane til bestemor, og kle oss ut. Det var stas det! Og då bestefar levde fekk vi bøte garn med han, og sette krokarn på lina. Bestmors kjøkken var alltid ope, for døra stod alltid på vidt gap. Ho leika med oss, og var der saman med oss. Ho var alltid tilstades, ho hadde alltid tid.

Då eg vart større og flytta til ein anna kant i landet, kom det jevnlege brev frå bestemor. Og ein dag kom ein nydeleg liten avleggar i posten. Eg hugsar enda lukta av jord og varme som breidde seg då eg opna pakken. Og når livet vart tøft var det bestemor eg ofte reiste til. Ho kunne eg le saman med, vi kunne prate om alt, vi såg i gamle album, og ho leste frå bøkene ho hadde skrive om livet sitt. Ingenting var meir spennande enn det.

Eg ser det igjen i mine eigne ungar. Dei simpelthen elsker å få vere saman med besteforeldra sine. Ingenting er som å gå å fiske på isen med bestefar, eller bli lagt om kvelden av sjølvaste bestemor. Og når dei er tilstades, er det ingen grining etter mamma, det er "bestemor- eg vi ha bestemor!". Og godt er det! Ingenting er vel som trøyst i eit varmt bestemorfang.

Kanskje er besteforeldre viktigare enn nokon gong? I den verda ungane våre lever i, av press frå alle kantar, er det vel viktigare enn nokon gong før med det varme bestemorskjøkkenet der dei kan vere seg sjølv, fullt og heilt. Eg trur dei treng den trygge havna som besteforeldre kan gje dei. Eigentleg treng vi vel kanskje alle eit varmt bestemorskjøkken?

Husmoren - en hverdagsøkolog

AV KRISTEN ORDING HAARR

"MINI-KRONIKK" I ARBEIDERBLADET 1.NOV 1972

HUSMORBLADET NR 1/2 JAN/FEB, 1973

"THE COUNTRY WOMAN" (ORGAN FOR A.C.W.W.), 1973.

ALVORLIGE MENN

STYRER VERDEN

De hersker over teknikk, vitenskap, økonomi, politikk, religion, krig og fred. De fatter beslutninger og gjennomfører dem.

Alvorlige menn tenker i produksjon og nasjonalprodukt. Deres mål er at folk og stat skal få flere penger mellom hendene, så de kan kjøpe mere av de varene og tjenestene de trenger eller har lyst på. Alvorlige menn innretter seg etter det de vet: At "reallønnen" og de offentlige inntekter bare kan økes ved at det skapes behov for enda flere industrivarer og tjenester.

Alvorlige menn sløser med råvarer som vår klode aldri vil kunne få tilbake. De sløser med matjord, som forvandles til sand. De sløser med havets næringsrikdommer som overbeskattes så sterkt at de viktigste artene står i fare for å bli utryddet. De sløser med mennesker, som for dem først og fremst er en produksjonsfaktor.

"Førskolenes samfunnsøkonomiske betydning ligger bl.a. i muligheten for å øke den yrkesaktive del av befolkningen. De beregninger utvalget har foretatt viser at den verdiskaping førskolen muliggjør langt overskrider de ressurser som bindes til førskoledriften. Utvalget påviser også at førskoleutbyggingen gir et betydelig netto bidrag til arbeidsmarkedet" (Daginstitusjons utvalgets

utredning, Norsk skoleblad nr 43, 1972, s.1890)

Såframt det teknisk og økonomisk lar seg gjøre, må vi få 6-åringene inn i den obligatoriske skolen, hevder alvorlige talsmenn for de to største politiske partier. De oppgir som en av grunnene at menneskets yrkesaktive periode må forlenges.

De alvorlige menn er som vognførere som rygger mot et stup - med blikket stivt festet fremover.

Det er husmødrenes fortjeneste at vognene enda ikke har gått utfor stupet. Husmødrene har kunnet bremse på farten fordi de produserer av varer og yter av tjenester ikke teller med i nasjonalproduktet.

Derfor har husmødrene kunnet tillate seg å dekke menneskers egentlige behov uten å avlegge regnskap for hvor stor økonomisk vekst som kommer ut av det. De sørger for mat og klær, stell og pleie, trygghet, trivsel, trøst og inspirasjon. Husmødre har TID FOR ANDRE.

Hertil kommer at husmødrenes samlede vareproduksjon gjør gigantindustrier til småkryp. Og vel å merke: den enorme produksjonen som foregår i hjemmene skjer med et minimalt nettoforbruk av ressurser. Husmødrene utarmer ikke vår klode.

Husmødre setter sin ære i å holde ting ved like, ikke i å kjøpe og kaste. Dette gjelder ikke bare dem som arbeider i hjemmet og på det sosiale plan, men også i høy grad dem som er i fullt yrke utenfor hjemmet. Husmødre tar vare på

ting, som de tar vare på mennesker. Når de har høstet, passer de på å plante nytt neste vår. I all stillhet sørger de for gjenveksten, for å opprettholde naturens kretsløp.

Husmødre har lenge vært presset over evne av alvorlig menn som sier: "Dere er snyltedy, dere stjeler vekst fra nasjonalproduktet når dere lager mat selv, strikker, syr, broderer, lapper og stopper og arbeider i kjøkkenhagen. Dere skal kaste, og kjøpe nytt, og overlate til industrien å produsere varer, for den gjør det mer rasjonelt, mer effektivt. På den måten vil dere etterhvert få anledning til å kjøpe enda mer, kaste enda mer."

Det er mange kvinner som har latt seg lure. De er gått inn i vognen til de alvorlige menn, hjelper dem med å bygge den mot stupet.

Men de fleste vet bedre. De fleste handler i overensstemmelse med prinsippet om en "romfartsøkonomi": Vi har bare en viss mengde ressurser på vår klode, og vi har ikke lov til å bruke opp alt sammen i vår generasjon. Det skal være nok igjen til kommende slekter i tusener av år. Våre naturressurser, våre proteinkilder, våre hav, vår matjord skal ikke sløses bort. Vi skal gi våre hjem, vårt lokalsamfunn, vårt land, vår verden videre til neste generasjon i en bedre forfatning enn da vi selv overtok.

Alvorlige menn har funnet opp et nytt ord: "Økologi". Husmødre har til alle tider praktisert begrepet i sin egen hverdag.

LANDSOMFATTENDE KAMPANJE:

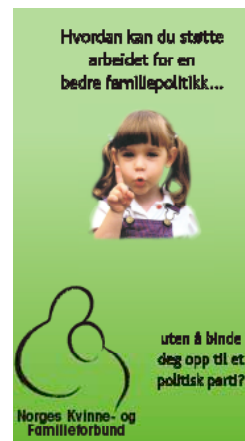
"JA TIL OMSORG, NEI TIL VOLD"

I forbindelse med K&Fs 95 års jubileum har vi planlagt en landsomfattende kampanje med tittelen "Ja til omsorg, nei til vold".

Vi ber våre lag og medlemmer om å selge små foldere påført en pin med vårt emblem for kr. 20 pr stk. Dette salget vil erstatte det årlige medlemslotteriet.

Vi har også laget en studiepakke med temaet "ja til omsorg, nei til vold", og håper at lag og kretser vil benytte denne anledningen til fordypning i dette alvorlige samfunnsproblemet. Studiepakken inneholder blant annet en DVD. Pris kr 100,-.

Bestilling av pin-foldere og studiepakker gjøres til post@kvinnerogfamilie.no

Vår vervefolder i ny utgave. Bestilling sendes: post@kvinnerogfamilie.no

Våre kretser og lag

AV BJARNHILD HODNELAND

I serien "Våre kretser og lag" vil vi denne gang presentere to lag som også tidligere representerte som egne kretser bl.a. i landsstyret, nemlig Bergen Hjemmenes Vel og Trondhjems Hjemmenes Vel. De har for lengst lag ned, men er en viktig del av historien i vårt forbund.

Første Hjemmenes Vel lag ble startet i Oslo i 1898. Deretter kom Bergen Hjemmenes vel i 1899, og etter hvert flere lag rundt i landet, bl.a Trondhjems Hjemmenes Vel i 1911.

I 1915 ble Hjemmenes Vel Landsforbund stiftet. Marie Michelet ble forbundets første leder. Hun var en flott og driftig leder som maktet å vekke husmødrene til et dobbeltansvar for både hjem og samfunn.

Etter hvert som flere og flere Hjemmenes vel lag og husmorlag ble stiftet ble det dannet kretser. Noen av disse lagene, og kretsene, ble senere lagt ned eller gikk sammen med andre lag eller kretser, men Bergen Hjemmenes Vel og Trondhjems hjemmenes Vel bestod, helt frem til 1993. Da hadde de også representert som egne kretser i landsstyret.

BERGEN HJEMMENES VEL
Bergen Hjemmenes Vel ble stiftet 18.2.1899. Jeg var så heldig å få delta både på lagets 90, 95 og 100 års jubileum. Laget var i mange år det eldste hjemmenes vel eller husmorlag i verden. Det var fantastisk spennende å høre fru Suleng, en av de eldre medlemmene, fortelle fra lagets, forbundets og byens historie.

Aud Alver var lagets siste leder/kretsleder. På våre samlinger foran landsmøter var det et fint samarbeid mellom Hjemmenes Vel og Bergen- og Midt-

hordland krets. Da Hjemmenes Vel måtte avslutte som egen krets ble laget medlem av Bergen- og Midthordland krets.

Bergen Hjemmenes Vel startet familiebarnehage (dagmammavirksomhet) i 1973. De var de første som satte i gang med organisert dagmammavirksomhet, og fikk kr. 50.000,- fra Bergen kommune til første halvårsdrift. Det ble ansatte førskolelærere og kjøpt inn leker. Familiedaghjemmet ble godkjent av departementet og fikk både statlig og kommunal støtte. Deres familiebarnehage ble mønster for andre kommuner som ville starte opp senere. Undertegnede var sammen med daværende forbundsleder, Ingunn Birkeland i møte med Arbeidsdirektoratet. De ville gjerne snakke om familiebarnehagene i Bergen, da flere kommuner var interessert i dette.

Familiebarnehagene ble lagt ned i 2004, da de ikke lenger fikk støtte fra kommunen.

I 1947 ble Husmødrenes Barnehager startet med penger som var samlet inn fra "Barnas uke", etter mønster fra Husmødrenes Barnehager i Oslo. I juli samme år ble "Bergenskomiteen for Husmødrenes Barnehager" konstituert, med 3 medlemmer fra Bergen krets og 3 fra Hjemmenes Vel. 4. november 1947 åpnet Husmødrenes første barnehage i Michael Krohnsgate. Husmødrenes barnehager i Bergen har siden vært i drift i alle år, men er nå en stiftelse og har navnet Vappus barnehager.

Bergen Hjemmenes Vel laget ble nedlagt 31.12.1999. Det var slutten på verdens eldste husmorlag, som ble vel 100 år. Medlemmene gikk da over til "nabo lag".

TRONDHJEMS HJEMMENES VEL
Trondhjems Hjemmenes Vel ble startet i 1911. På samme måte som i Bergen skulle de representere i landsstyret som egen krets. Fra formålsparagrafen fra

1911 heter det at Trondhjems Hjemmenes Vel skal arbeide for fagutdannelse for kvinner, og ved 70 års jubileet var noen av lagets viktigste oppgaver husmorens skatte- og trygdeforhold og avlastning for de med særlig tungt omsorgsarbeid (omsorgslønn). Andre områder det var fokus på var ressursforvaltning, ernæring og regelmessige legeundersøkelser for husmødre som falt utenfor andre ordninger.

Da Hjemmenes Vel ble lagt ned som egen krets gikk laget inn som medlem i Sør- Trøndelag krets. Gudrun Jakobsen var på den tiden både kretsleder og lagleder. Laget var veldig engasjert i både å holde diverse kurs og å la medlemmene delta på kurs, også eksterne.

På medlemsmøtet 13.9.72 ble statutter for Trondhjems Hjemmenes Vel's Opplysningsfond vedtatt. Fondet ble overtatt av Sør-Trøndelag krets 1.1.1996. Fondet hadde en grunnkapital på kr. 60.000,-. Formålet var å gi stipend til medlemmer av Norges Kvinne- og Familieforbund, hjemmeverende i Sør-Trøndelag krets, som ønsket å skaffe seg flere praktiske eller teoretiske kunnskaper i fag eller på områder søkerne var spesielt interessert i eller hadde bruk for. Det er utbetalt ca. 95.000,- kr. fra dette fondet opp til i dag. Grunnkapitalen har økt til 70.000,- kr. nå.

Trondhjems Hjemmenes Vel lag ble lagt ned i 1996 og medlemmene gikk over til "nabolag".

Bergen og Trondhjems Hjemmenes Vel ble lagt ned som egne kretser 31.12.93.

I neste nr. av Kvinner & Familie vil vi ha stoff fra Bergen- og Midthordland krets og Sør- Trøndelag krets.

Det anbefales også å lese K&Fs interessante bøker, "Norges Husmorforbund gjennom 40 år", "Samfunnet sett med husmorøyne" og "Midt i hverdagen".

LIVSVERNPRISEN 2010

Organisasjonen Menneskeverd har som tradisjon å dele ut Livsvernprisen til mennesker som har gjort en innsats for ivaretagelse av menneskeverdet. I år gikk livsvernprisen til Bettina og Stein Husebø som har gjort en innsats for at mennesker i sluttfasen av livet skal få en god behandling av helsepersonell. I begrunnelsen av prisutdelingen påpekes følgende: *"Årets prisvinnere fremmer kunnskap og kompetanse om aktiv livshjelp, som innebærer åpne, forberedende samtaler, omsorg og lindring av smerte og symptomer i livets sluttfase. De synliggjør alternativet til aktiv dødshjelp. Bettina og Stein Husebø er viktige inspiratorer og ildsjeler for en eldreomsorg som verner om menneskeverdet i vår tid."*

KJÆRE STABBURET

Du er produsent av makrell i tomat, har jeg hørt. Kan du være så snill å lage boksen slik at ikke innholdet splatter ut hver gang jeg åpner den? Pliis. Jeg begynner å bli litt lei en dæsj med makrell i tomat på ermet hver gang jeg åpner boksen. Og min yndlingsparfyme til tross - den lukter ikke godt blandet med fiskelukt.

Forøvrig synes jeg at makrell i tomat er velsmakende og jeg kommer til å fortsette å utsette meg selv for denne påkjenningen.

Gi TRIPP TRAPP til et barn du er glad i

Populær
som fadder-
gave

GRATIS Velg gratis gave

Med Dåpsklubben TRIPP TRAPP får barna gode bøker og musikk rett hjem i postkassa. Her blir de kjent med Bibelsens fortellinger, aftenbønner og mange fine barnesanger. Bøker på bokmål og nynorsk.

- For barn fra 0 til 12 år
- Ingen krav til minstekjøp
- Tilbud om 3 pakker årlig

GRATIS 1

Noahs ark

Tøybåt og leke med 13 figurer
Verdi 228,-
0-3 år

GRATIS 2

Sangboksen min

30 kjente sanger på illustrerte kort. Tekster på bokmål og nynorsk
Verdi 295,-
1-5 år

GRATIS 3

Kjempefest CD

Gladsang-CD med populære og kjente artister
6-12 år

Flere velkomstgaver finner du på www.tripptrapp-klubben.no

DÅPSKLUBBEN **10**
TRIPP TRAPP

TRIPP TRAPP drives av IKO-Forlaget AS
Telefon **22 59 53 00** E-post ordre@iko.no

Du betaler kun 45,- for forsendelsen

Jeg ønsker medlemskap i
Norges Kvinne- og Familieforbund

Navn:

Adresse:

Postnr./sted:

Lokallag:

E-post:

Ja!

INNMELDINGEN SENDES:
Norges Kvinne- og
Familieforbund
Øvre Slottsgt. 6, 0157 Oslo
Tlf.: 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99

Materiell fra Norges Kvinne- og Familieforbund

PROFILERINGSARTIKLER MED EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Pulsvarmere (E) kr. 200,-
- ☐ Ny T-skjorte hvit m/lite farget emblem kr. 130,-
- ☐ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. M, L kr. 130,-
- ☐ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. XL, XXL kr. 130,-
- ☐ Nett i bomull m/skulderhank, sort m/hvitt trykk kr. 40,-
- ☐ K&F skjerf, hvit m/sort emblem, 34X166 cm. kr. 130,-
- ☐ Smykkenål i sølv kr. 328,-
- ☐ K&F-pin kr. 16,-
- ☐ Bordfane m/farget emblem kr. 90,-
- ☐ Stativ til bordfane kr. 100,-
- ☐ Lagledernål kr. 190,-
- ☐ Nyhet ! K&Fs skrivebok m/linjer kr. 50,-

ARTIKLER FRA MAGNOR GLASSVERK M/EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Nyhet ! Telysestake, hvit og blank m/emblem kr. 190,-
- ☐ Liten krystallskål (A) kr. 280,-
- ☐ Krystallskål (A) kr. 398,-
- ☐ Tulipanvase, klart glass 170 mm lav kr. 398,-
- ☐ Tulipanvase, klart glass, 240 mm høy kr. 498,-
- ☐ Tulipanvase, blått glass, 240 mm høy kr. 498,-

SKRIVEPAPIR, KONVOLUTTER O.L. M/EMBLEM:

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

- ☐ Skrivepapiir m/emblem A4, farger, 50 ark kr. 100,-
- ☐ Skrivepapiir m/emblem A4, sort/hvit, 50 ark kr. 50,-
- ☐ Møteplakat, A4. 4 farger 50 stk. kr. 100,-
- ☐ Konvolutter m/emblem C5 format, 50 stk. kr. 60,-
- ☐ Diplom, A4, kr. 15,-

HEFTER, BØKER, TRYKKSAKER

- ☐ Liten folder med pins "Ja til omsorg..." kr. 20,-
- ☐ Diktsamling, Til en søster, Toril S. Gravdal, kr. 100,-
- ☐ Bok, Tilbake til livet, Toril S. Gravdal, medlemspris kr. 150,-
- ☐ Bok, Bitch eller Martyr, – økonomisk overlevelsesguide for kvinner, Siw Ødegård -- kr. 225,- inkl. porto
- ☐ Diktsamling, Hold drømmen levende, Helene Freilem Klingberg kr. 130,-
- ☐ Diktsamling, Hulter til bulter, Bente Nygård kr. 80,-
- ☐ Bok, Gøy på landet, Anne Enger kr. 95,-

- ☐ Bok, M. Bolstad: "...og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" kr. 80,-
- ☐ Sangbok (før kr. 75,-) Nå kr. 50,-
- ☐ Melodibok (før kr. 75,-) Nå kr. 50,-
- ☐ Vedtekter kr. 35,-
- ☐ Tillitskvinnemappen, hele kr. 150,- innhold kr. 90,- perm kr. 60,-
- ☐ Prinsippprogram inkl. studieplan kr. 55,-
- ☐ Årbok kr. 100,-

INFORMASJONSMATERIELL

- ☐ Organisasjonskurs, gratis
- ☐ Tidligere numre av medlemsbladet: Gratis
- ☐ Folder: "Hvordan kan du støtte arbeidet for en bedre familiepolitikk..." Gratis
- ☐ Brosjyre "Frihet til å velge" (tidl. Hvem vi er, hva vi står for). Gratis
- ☐ Løpeseddel: "Familiens fremtid – vårt felles ansvar" Gratis
- ☐ Handlingsplan 2008, gratis
- ☐ Innmeldingsskjemaer, gratis

ANNET MATERIELL FRA K&F

- ☐ Luftrenser Fresh Air (stor) kr. 8 995,50
- ☐ Luftrenser Ecobox (liten) kr. 4 045,50
- ☐ Massasjeapparat kr. 500,-
- ☐ Tillitskvinnebevis kr. 5,-
- ☐ Visittkort m/emblem i farger, 25 stk. kr. 100,-
- ☐ Plakat m/emblem 50x65 cm. kr. 30,-
- ☐ Abonnement på Sentral-og Landsstyreprotokoller (pr.år) kr. 250,-
- ☐ Gaveabonnement: Kvinner & Familie (pr. år) kr. 150,-
- ☐ Armbind Morgenfugl kr. 30,-
- ☐ Klistremerker Morgenfugl kr. 75,- for 50 stk.
- ☐ Kort m/emblem kr. 5,- pr. stk. konvolutt kr. 5,- pr. stk.
- ☐ Etiketter, 48 stk. kr. 30,-
(kan brukes på gammelt materiell)

TILBUD!

- ☐ Handlenett, sort m/hvitt trykk før kr. 75,- nå kr. 50,-
- ☐ Collegegenser, blå, lite farget emblem før kr. 250,- nå kr. 50,- pr. stk.
- ☐ Aktivitetskalender før kr. 100,- pr. stk. nå kr. 25,- pr. stk.
- ☐ Liten duk, oransje med sort emblem, 52x52 cm. kr. 35,-
- ☐ Sangbok før kr. 75,- nå kr. 50,-
- ☐ Melodibok før kr. 75,- nå kr. 50,-
- ☐ Barnas budstikke (gratis så langt lageret rekker)

Frakt kommer i tillegg på alle bestillinger. Ja, vennligst send meg de varene jeg har kryssset av.

Navn/lag:

Adresse:

Postnr./-sted:

Vi ber om å motta materialet innen:

Kupongen sendes:

Norges Kvinne- og Familieforbund
Øvre Slottsgt. 6, 0157 Oslo

Tlf.: 22 47 83 80

Fax: 22 47 83 99

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

For å gi Norges Kvinne- og Familieforbunds medlemmer en full oversikt over hvem som sitter i sentralstyret, landsstyret og sentrale komiteer og utvalg, bringer vi her en liste over K&Fs tillitskvinner.

SENTRALSTYRET

Fungerende forbundsleder

Grete Nordbæk
Grønlandsgutua 10, 2408 Elverum
Tlf. 62 41 30 80 (P)
Tlf. 97 06 10 98 (m)
E-post: greno10@online.no
E-post: grete@kvinnerogfamilie.no

1. Nestleder

Eldbjørg Gunnarson
Morvikbrekkena 31, 5124 Morvik
Tlf. 55 53 11 94 (P), 55 58 29 70 (a)
Tlf. 97 98 37 91 (m)
E-post: eldbgu@online.no

Medlem

Wenche Hoel
Vollstad, 9419 Sørvik
Tlf. 91 16 34 49 (m)
E-post: we.hoel@gmail.com

Medlem

Gunn Evjen
Evjen, 8056 Saltstraumen
Tlf. 94 83 11 12 (m)
E-post: gunnda@live.no

Medlem

Anne Enger
Oppenvegen 429, 2740 Roa
Tlf. 61 32 28 20
E-post: a-enger2@online.no

Medlem

Wenche Berg Stuenes
6453 Kleive
Tlf. 71 24 23 98
E-post: wstuenes@online.no

1. Varamedlem

Trine Bertram Hagen
Grindvollstubbene 8, 1925 Blaker
e-post: trine.hagen@tele2.no
Tlf. 63 82 94 23 (m) 41 29 83 85

2. Varamedlem

Else Marie Angeltveit
Lille Heimdal, 4760 Birkeland
Tlf. 37 27 86 88 (p), 95 09 81 00 (m)
E-post: else.angeltveit@online.no

KRETSLEDERE

Akershus

Liv Holst
Kirkeveien 56c, 1395 Hvalstad
Tlf. 66 84 66 10, 95 77 54 34 (m)
E-post: livholst@online.no

Aust-Agder

Else Angeltveit
Lille Heimdal, 4760 Birkeland
Tlf. 37 27 86 88 (p), 95 09 81 00 (m)
E-post: else.angeltveit@online.no

Bergen/Midthordland

Randi Støre Gjerde
Myrdalsskogen 123, 5117 Ulset
Tlf. 55 19 23 72
E-post: randi61gjerde@gmail.com

Finnmark

Hedvig Hansen
Pb 142, 9770 Mehavn
Tlf. 95 18 35 28 (m)

Hedmark

Anne Lise Bryhn
Mogopveien 23, 2409 Elverum
Tlf. 62 41 70 53
E-post: al.bryhn@tele2.no

Hordaland

Torill Handal
Tangeråshagen 11A, 5630 Strandebarm
Tlf. 40 84 06 22 (m)
E-post: torillhandal@gmail.com

Hålogaland

Margaret Enger
Gjervollen 5, 8050 Tverrlandet
Tlf. 75 53 26 65, 97 46 21 66 (m)
E-post: engulf@online.no

Nedre Buskerud

Laila Nordby
Spinnerisletta 95, 3057 Solbergelva
31 90 28 12 (p*), 41 63 60 84 (m)
E-post: laila_nordby@c2i.net

Nordmøre

Anne-Lise Johnsen
6494 Vevang
Tlf. 71 29 81 56 (p), 71 29 61 84 (a),
71 29 60 70 (**)
E-post: anne-lise@eideprestegjeld.no

Nord-Trøndelag

Anne M. Eggstøl
Langbakken 6, 7800 Namsos
Tlf. 74 27 38 43 (p), 91 69 39 20 (m)
E-post: anne.eggstol@ntebb.no

Oppland

Wenche Rolstad
Skarimoen 32, 2760 Brandbu
Tlf. 61 33 41 18 (*), 40 24 48 96 (m)
E-post: twencher@start.no

Oslo

Elisabeth Stubergh Nielsen
Basaltveien 53, 1359 Eiksmarka
Tlf. 67 14 52 43 (p), 90 04 17 47 (m)
E-post: elistuni@online.no

Rogaland

Ingebjørg Rasmussen
Anton Brøgersgate 15, 4041 Hafsfjord
Tlf. 51 55 62 51 (p), 98 82 40 18(m)
E-post: ira-1@broadpark.no

Sogn og Fjordane

Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
Tlf. 57 67 82 29 (p), 97 57 59 71 (m)
E-post: sonja@kjoerlaug.com

Sunnmøre og Romsdal

Vigdis Løseth
Groven, 6440 Elnesvågen
Tlf. 71 26 22 32 (p), 71 24 28 73 (a),
91 59 05 73 (m)
E-post: vigdis.loseth@adsl.no

Sør-Trøndelag

Berit Kaarsberg Fossum
Marie Michelets vei 6, 7045 Trondheim,
Tlf. 73 91 87 33 (p), 99 25 45 09 (m)
E-post: kaarsbfo@online.no

Telemark

Svanhild Haugen
Lundsåsen 22, 3719 Skien
Tlf. 35 54 21 78
E-post: svanhild.haugen@hotmail.com

Vest-Agder

Eva Ousbey
Nesevn. 38, 4514 Mandal
Tlf. 38 26 58 00 (p)
E-post: ousbey@online.no

Vestfold

Else-Björg Andersen
Urdsgt. 1B, 3182 Horten
Tlf. 33 07 49 94, 92 08 55 47 (m)
E-post: elsban@frisurf.no

Østfold

Sølvi Skram Vedø
Briskeveien 11
1712 Grålum
Tel 69 14 00 12, 90 16 13 99 (m)
E-post: ssvedoe@online.no

Øvre Buskerud

Bente Kaugerud
3359 Eggedal
Tlf. 32 71 47 84 (p)*, 41 43 01 20 (m)
E-post: bkkaug@online.no

KOMITEER

Finanskomiteen

Brynhild Loe Arntzen (leder)
Kvernes, 6530 Averøy
Tlf. 71 51 42 06

Vedtektskomiteen

Haldri Karin Engenes
5437 Finnås
Tlf. 53 42 52 24 (p), 90 51 62 79 (m)
E-post: haken.engeres@c2i.net

Valgkomiteen

Edel Mikkelsen (leder)
Flotmyrgaten 149, 5527 Haugesund
Tlf. 52 73 70 67 (p), 52 74 30 00 (a),
90 62 77 35 (m)
E-post: emikk@online.no

Prinsippprogramkomiteen

Elisabeth Rusdal (leder)
Skogveien 41, 1368 Stabekk
Tlf. 67 51 75 96 (p), 91 32 81 64 (m)
E-post: elisabeth@rusdal.com

Miljø- og forbrukerutvalget

Vigdis Løseth (kontaktperson)
6440 Elnesvågen
Tlf. 71 26 22 32 (p), 71 24 28 73 (a)
E-post: vigdis.loseth@adsl.no

Internasjonalt utvalg

Kristin Hansen (leder)
Ospev 3, 6854 Kaupanger
57678530 (p), 90564730 (m)
E-post: kristin.hansen@eninvest.net

Anne Marit Hovstad (prosjektleder)

Fjæreveien 161, 4885 Grimstad
Tlf. 37 04 14 48 (a), 95 87 79 09 (m)
E-post: annemarit@hovstad.com

Beredskapsutvalget

Anne-Sophie Bondeson (leder)
Grindveien 4, 1640 Råde
Tlf. 69 28 45 32 (p), 95 89 87 11 (m)
E-post: bondeson@yahoo.no

Nordens Kvinneforbund

Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
Tlf. 55 67 82 29 (p), 97 57 59 71 (m)
E-post: sonja@kjoerlaug.com

Håndverkstedet for barn og unge

Marit Takvam
Seimskleiva 6, 5260 Indre Arna
Tlf. 93 06 56 38 (m)
E-post: hengrik@hengrik.no

Populus - studieforbundet folkeopplysning

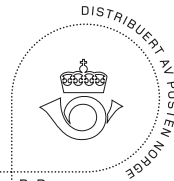
Pb 9188 Grønland, 0134 Oslo
Tlf. 24 14 11 50
E-post: populus@populus.no

Sekretariatet

Øvre Slottsgate 6
0157 Oslo
Tlf. 22 47 83 80
Faks: 22 47 83 99
E-post: post@kvinnerogfamilie.no
www.kvinnerogfamilie.no

B Returadresse:
Norges Kvinne- og Familieforbund
Øvre Slottsgate 6
0157 OSLO

B-Economique
NORGE

Norges Kvinne- og Familieforbund

Norges Kvinne- og Familieforbund (K&F) er en landsdekkende partipolitisk uavhengig organisasjon med 22 kretser, rundt 350 lokallag og ca. 5000 medlemmer. K&F er en del av et stort nasjonalt og internasjonalt kvinnenettverk. K&F er tilsluttet:

- Nordens Kvinneforbund
- Associated Country Women of the World (ACWW), tilknyttet FN og med medlemmer i 60 land.
- FOKUS, Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål, nasjonalt kompetanse- og ressurscenter

Norges Kvinne- og Familieforbund jobber helhetlig for en bærekraftig samfunnsutvikling. Våre fire hovedsatsningsområder er:

- KVINNEPOLITIKK
- FAMILIEPOLITIKK
- MILJØ- OG FORBRUKERPOLITIKK
- INTERNASJONALT ARBEID

FAMILIENS FRAMTID

– vi trenger deg som medlem!

Vil du bli medlem og støtte vårt viktige arbeid?
Ta kontakt: post@kvinnerogfamilie.no
Telefon 22478380

www.kvinnerogfamilie.no